

Curtea Europeană a Drepturilor Omului Marea Cameră

Cauza Danileț împotriva României (1)

(Cererea nr. 16915/21)

PARTEA I

HOTĂRÂRE

Art. 10 • Libertatea de exprimare • Sancțiune disciplinară impusă unui judecător de către Consiliul Superior al Magistraturii pentru publicarea a două mesaje pe pagina sa de Facebook • Temei juridic suficient de precis • Consolidarea de către Marea Cameră a principiilor jurisprudențiale privind libertatea de exprimare a judecătorilor și procurorilor pe internet și pe rețelele de socializare, cu anumite clarificări și definirea unui set de criterii care țin seama de limitele impuse acestei libertăți de obligația de rezervă inerentă poziției lor • Aplicarea în cazul de față a noii liste de criterii de analiză: ponderarea diverselor interese în joc și luarea în considerare a conținutului și formei fiecăruia dintre cele două mesaje ale reclamantului, a contextului în care au fost postate, a consecințelor lor, a calității în care reclamantul le-a postat, a naturii și gravității sancțiunii care i-a fost impusă și a efectului descurajator asupra profesiei în ansamblu, precum și a garanțiilor procedurale care i-au fost acordate • Observații formulate de reclamant cu privire la chestiuni de interes public, indiferent dacă acestea au sau nu o legătură directă cu funcționarea sistemului judiciar • Observații care nu sunt de natură să perturbe echilibrul rezonabil necesar între, pe de o parte, măsura în care reclamantul, în calitate de judecător, ar putea fi implicat în societate pentru a apăra ordinea constituțională și instituțiile statului și, pe de altă parte, necesitatea ca acesta să fie și să fie perceput ca fiind independent și imparțial în îndeplinirea atribuțiilor sale • Motive care nu sunt nici relevante și nici suficiente • Intervenție care nu răspunde unei „nevoi sociale urgente”

STRASBOURG

15 decembrie 2025

CUPRINS

PROCEDURA INTRODUCERE ÎN FAPT

CIRCUMSTANȚELE CAZULUI

- A. Postările reclamantului
- B. Sancțiunea disciplinară impusă reclamantului de către Comisia de disciplină pentru judecători din cadrul CSM
 - 1. Procedura în fața Inspecției judiciare
 - 2. Procedura în fața Comisiei de disciplină a CSM pentru judecători
 - 3. Recursul împotriva sancțiunii disciplinare la Înalta Curte

CADRUL JURIDIC ȘI PRACTICA RELEVANTĂ

I. LEGISLAȚIA ȘI PRACTICA NAȚIONALĂ

- A. Constituția
- B. Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor
- C. Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor
- D. Dispoziții legale care reglementează procedurile disciplinare și privind deontologia împotriva judecătorilor și procurorilor
- E. Jurisprudența Curții Constituționale
- F. Alte jurisprudențe interne
 - 1. Proceduri disciplinare împotriva judecătorilor sau procurorilor
 - 2. Alte proceduri disciplinare împotriva reclamantului

II. LA NIVEL INTERNAȚIONAL

- A. Consiliul Europei
 - 1. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei
 - 2. Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția)
 - 3. Consiliul consultativ al judecătorilor europeni (CCJE)
 - 4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului
- B. Organizația Națiunilor Unite
- C. Uniunea Europeană
- D. Curtea Interamericană a Drepturilor Omului

III. DREPT COMPARAT

ÎN DREPT

I. DOMENIUL DE APLICARE AL CAUZEI ÎNAINTEA MARIÍ CAMERE

II. PRESUPUSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 10 DIN CONVENȚIE

- A. Hotărârea Camerei
- B. Observațiile părților
 - 1. Reclamantul
 - 2. Guvernul
 - 3. Observațiile terților
- C. Evaluarea Curții

1. Dacă a existat o ingerință
2. Dacă ingerința a fost prevăzută de lege
3. Dacă ingerința a urmărit un scop legitim
4. Dacă ingerința a fost necesară într-o societate democratică

III. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

DISPOZIȚII OPERAȚIONALE

OPINIA CONCURRENTĂ A JUDECĂTORULUI KRENC

OPINIA CONCURRENTĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR GNATOVSKYY ȘI RĂDULEȚU

OPINIA SEPARATĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR KTISTAKIS, ŠIMÁČKOVÁ, ELÓSEGUI, FELICI, DERENČINOVIĆ, ARNARDÓTTIR ȘI NÍ RAIFEARTAIGH

În cauza Danileț împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reunită în Marea Cameră, compusă din:

Arnfinn Bårdsen, președinte

Lado Chanturia,

Ioannis Ktistakis,

Kateřina Šimáčková,

María Elósegui,

Gilberto Felici,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Andreas Zünd,

Frédéric Krenc,

Davor Derenčinović,

Mykola Gnatovskyy,

Oddný Mjöll Arnardóttir,

Sebastian Rădulețu,

Gediminas Sagatys,

Stéphane Pisani,

Úna Ní Raifeartaigh, judecători,

și Abel Campos, grefier adjunct,

după deliberări în ședință privată la 18 decembrie 2024, 14 mai și 15 octombrie 2025,
pronunță următoarea hotărâre, adoptată la data respectivă:

PROCEDURA

1. Cauza a fost inițiată printr-o cerere (nr. 16915/21) împotriva României, introdusă la Curte în temeiul articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) de către un cetățean român, domnul Vasilică-Cristi Danileț („reclamantul”), la 18 martie 2021.

2. Reclamantul a fost reprezentat de doamnele N.-T. Popescu și M.-C. Ghirca-

Bogdan, avocați în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul său, doamna O.-F. Ezer, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul a invocat, în special, o încălcare a articolului 10 din Convenție prin faptul că a fost găsit vinovat de o abatere disciplinară pentru că a postat două mesaje pe pagina sa de Facebook.

4. Cererea a fost repartizată Secției a patra a Curții, în conformitate cu articolul 52 § 1 din Regulamentul Curții. Guvernul a fost informat cu privire la cerere la 5 octombrie 2021.

5. La 20 februarie 2024, o cameră a Secției a patra, compusă din Gabriele Kucsko-Stadlmayer, președinte, Tim Eicke, Faris Vehabović, Armen Harutyunyan, Ana Maria Guerra Martins, Anne Louise Bormann, Sebastian Rădulețu, judecători, și Ilse Freiwirth, grefier al secției, a pronunțat hotărârea. Camera a declarat, în unanimitate, că plângerea referitoare la articolul 10 din Convenție este admisibilă, iar plângerea referitoare la articolul 8 din Convenție este inadmisibilă. Camera a decis, de asemenea, cu patru voturi la trei, că a existat o încălcare a articolului 10 din Convenție. La hotărâre au fost anexate o opinie concurentă a judecătorului Rădulețu și o opinie separată comună a judecătorilor Kucsko-Stadlmayer, Eicke și Bormann.

6. La 20 mai 2024, Guvernul a solicitat trimiterea cauzei la Marea Cameră. Această cerere a fost admisă de un complet al Marii Camere la 24 iunie 2024.

7. Componența Marii Camere a fost stabilită în conformitate cu articolul 26 §§ 4 și 5 din Convenție și cu articolul 24 din Regulament. La expirarea mandatului lui Marko Bošnjak în calitate de președinte al Curții, Arnfinn Bårdsen a preluat președinția Marii Camere în prezenta cauză (articolul 10 din Regulament).

8. Reclamantul și Guvernul au prezentat fiecare observații scrise cu privire la fondul cauzei (articolul 59 § 1 din Regulament).

9. Au fost permise observații și din partea Media Defence, Asociației Magistraților din România (AMR), Asociației Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului (AJADO), Transparency International România (TI-Ro), Fundației pentru Apărarea Cetățenilor împotriva Abuzurilor Statului (FACIAS) și Institutului pentru Democrație al CEU, cărora președintele Marii Camere le-a acordat permisiunea de a prezenta observații scrise în calitate de terți (articolul 36 § 2 din Convenție și articolele 71 § 1 și 44 § 3 din Regulament). Forumul Judecătorilor din România, căruia i s-a acordat permisiunea de a interveni ca terț în procedura în fața Camerei (articolul 44 § 3), permisiune extinsă la procedura în fața Marii Camere, a prezentat, de asemenea, observații scrise.

10. În conformitate cu articolul 34 §§ 3 și 4 din Regulamentul de procedură, președintele Marii Camere a acordat reclamantului și doamnei N.-T. Popescu, la cererea acestora, permisiunea de a utiliza limba română în cadrul procedurii orale în fața Curții.

11. O ședință publică a avut loc la sediul Curții Europene a Drepturilor Omului din Strasbourg, la 18 decembrie 2024.

Au compărut în fața Curții:

(a) *pentru Guvern*

dna O.-F. Ezer, Ministerul Afacerilor Externe, *agent*,

dna A.-M. Bărbieru, Delegația Permanentă a României la Consiliul Europei, *co-*

agent,

dna L.-C. Iordache, Ministerul Afacerilor Externe,
dl C.-M. Drăgușin, judecător, membru al Consiliul Superior al Magistraturii,
consilier;

(b) *pentru reclamant*

dna N.-T. Popescu,
dna M.-C. Ghirca-Bogdan, *avocat,*
dl V.-C. Danileț, *reclamant.*

Curtea a ascultat intervențiile dlui V.-C. Danileț, dnei M.-C. Ghirca-Bogdan, dnei N.-T. Popescu și dnei O.-F. Ezer, precum și răspunsurile dnei M.-C. Ghirca-Bogdan și dnei O.-F. Ezer la întrebările adresate de judecători.

INTRODUCERE

12. Cererea se referă, în ceea ce privește articolul 10 din Convenție, la sancțiunea disciplinară aplicată reclamantului, judecător, pentru publicarea a două mesaje pe pagina sa de Facebook.

ÎN FAPT

CIRCUMSTANȚELE CAZULUI

13. Reclamantul s-a născut în 1975 și locuiește în Sânmartin.

14. Reclamantul a intrat în magistratură ca judecător în 1998. La momentul relevant, și anume în ianuarie 2019, era judecător la Tribunalul Județean Cluj. Era cunoscut pentru participarea sa activă la dezbaterile privind democrația, statul de drept și sistemul judiciar. Se bucura de o renume semnificativ la nivel național, fiind fost membru al *Consiliului Superior al Magistraturii* (CSM), fost vicepreședinte de tribunal, fost consilier al ministrului justiției, educator pe teme juridice, membru fondator al două organizații neguvernamentale (ONG-uri) care activează în domeniul democrației și justiției. „CSM”), fost vicepreședinte al unui tribunal, fost consilier al ministrului justiției, educator juridic, membru fondator al două organizații neguvernamentale (ONG-uri) care activează în domeniul democrației și justiției și autor al mai multor articole pe teme juridice, precum și ca urmare a exprimării opiniilor sale pe rețelele de socializare.

15. Reclamantul este în prezent pensionat, dar a indicat că rămâne activ în domeniul sensibilizării cu privire la drepturile omului.

A. Postările reclamantului

16. În ianuarie 2019, reclamantul a postat două mesaje pe pagina sa de Facebook, unde avea aproximativ 50 000 de urmăritori. Mesajele au fost citate și discutate de unele canale mass media și au dat naștere la o multitudine de comentarii.

17. Primul mesaj, publicat la 9 ianuarie 2019, avea următorul conținut (traducere

realizată de grefă):

„ Poate că cineva remarcă totuși succesiunea atacurilor, destructurărilor și decredibilizărilor la adresa următoarelor instituții: DGIPI, SRI, SPP, Poliția, DNA, Jandarmeria, PICCJ, ICCJ, Armata. Nu par întâmplătoare după declararea sus și tare a «abuzurilor instituțiilor de forță». Știm cu toții ce ar însemna lipsirea de eficiență sau, mai rău, preluarea controlului politic asupra acestor instituții: servicii, poliție, justiție, armată? Și, apropo de Armată: oare s-a aplecat cineva asupra dispozițiilor art. 118 alin. (1) din Constituție potrivit cărora “Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea (...) a democrației constituționale”? Ce ar fi dacă într-o zi am vedea armata pe stradă păzind ... democrația, că tot am văzut azi că e în scădere coeficientul?! Nu v-ar surprinde să realizați că ar fi ... constituțional!? Eu cred că nu vedem pădurea din cauza copacilor”.

18. După cum avea să declare ulterior reclamantul în fața Inspecției judiciare (a se vedea paragraful 20 de mai jos), primul său mesaj a fost postat în contextul prelungirii mandatului șefului Statului Major al Armatei printr-un decret prezidențial din 28 decembrie 2018. Ministerul Apărării a solicitat ulterior Curții de Apel București, la 14 ianuarie 2019, suspendarea executării acestui decret. Cererea sa a fost inițial admisă de Curtea de Apel, dar apoi declarată inadmisibilă de Înalta Curte de Casație și Justiție („Înalta Curte”) într-o hotărâre definitivă din 9 aprilie 2019.

19. Al doilea mesaj, publicat la 10 ianuarie 2019, conținea un hyperlink către un articol de presă intitulat „Un procuror trage un semnal de alarmă. A trăi în România astăzi reprezintă un risc enorm. Linia roșie a fost depășită în ceea ce privește sistemul judiciar”, care fusese publicat pe un site național de știri. Articolul în cauză consta într-un interviu cu C.S., procuror. În acesta, C.S. își exprima opinia cu privire la modul în care parchetul trata cauzele penale și la dificultățile procurorilor în soluționarea cauzelor care le erau repartizate. Hyperlinkul era însoțit de următorul comentariu al reclamantului cu privire la articol (traducere realizată de grefă):

„Iată, ăsta procuror cu sânge în instalație: vorbește deschis despre infractori periculoși în libertate, despre ideile proaste ale guvernanților în modificarea legilor justiției, despre linșajele împotriva magistraților!”

B. Sancțiunea disciplinară impusă reclamantului de către Comisia de disciplină pentru judecători din cadrul CSM

1. Procedura în fața Inspecției Judiciare

20. La 10 ianuarie 2019 – adică în aceeași zi în care a fost postat al doilea mesaj – Inspecția Judiciară, referindu-se la articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor (a se vedea paragraful 43 de mai jos), a preluat cazul, din proprie inițiativă, în vederea deschiderii unei proceduri disciplinare împotriva reclamantului pentru lezarea onoarei și imaginii sistemului judiciar. Șapte zile mai târziu, a deschis o anchetă în această privință. Inspectorii judiciari au analizat conținutul celor două mesaje. În ceea ce privește primul mesaj, care a fost citat și discutat de 11

canale mass media diferite, inspectorii au considerat că acesta conținea o sugestie a reclamantului potrivit căreia o intervenție a armatei pentru apărarea democrației ar fi acceptabilă din punct de vedere constituțional. În ceea ce privește al doilea mesaj, în care reclamantul a distribuit un link către un articol de presă, inspectorii au observat că acesta a adăugat comentarii proprii, în care încuraja judecătorii și procurorii să își exprime public opiniile cu privire la aspecte legate de funcționarea sistemului judiciar; critica reformele, „linșarea” judecătorilor și procurorilor și efectele negative ale măsurilor compensatorii; și aproba conținutul articolului în cauză. Inspectorii au concluzionat că existau indicii că reclamantul nu și-a respectat obligația de rezervă și că acest lucru ar fi putut afecta imaginea sistemului judiciar.

21. În pledoariile sale în fața Inspecției Judiciare, reclamantul a subliniat că primul său mesaj a fost postat în contextul prelungirii mandatului șefului Statului Major al Armatei și, prin urmare, nu avea nicio legătură cu activitățile sale judiciare, integritatea sa profesională sau imaginea sistemului judiciar. El a mai afirmat că al doilea mesaj al său avea scopul de a-și exprima sprijinul pentru procurorul C.S. și de a confirma că era în continuare de acord cu opinia acestuia. El a solicitat Inspecției Judiciare să recurgă la probe care să ateste nivelul său de integritate profesională și imaginea sistemului judiciar înainte și după publicarea celor două mesaje în cauză.

22. Inspecția Judiciară a audiat mai mulți martori. Majoritatea dintre aceștia l-au descris pe reclamant ca fiind un judecător onest, foarte activ în domeniul educației juridice a tinerilor și care își exprima opinii personale pertinente în sfera publică.

23. Inspectorii judiciari l-au intervievat și pe reclamant. Acesta le-a spus că remarcile sale au fost făcute în contextul unei dezbateri publice privind prelungirea mandatului șefului Statului Major al Armatei printr-un decret prezidențial din 28 decembrie 2018 – o situație care a declanșat un conflict instituțional între Ministerul Apărării și Președinție. El a reiterat că s-a exprimat în calitate de cetățean obișnuit și nu în calitate de judecător, adăugând că numirea șefului Statului Major al Armatei era o chestiune extrem de importantă pentru societatea românească, deoarece o astfel de numire pe baza unor criterii politice putea, în opinia sa, să aibă repercusiuni asupra vieții cetățenilor. El a precizat că mesajul său nu a fost nici un avertisment, nici un îndemn la încălcarea legii. El a declarat că își exprima în mod regulat opiniile în mass-media, apărând la televiziune din 2003 și postând mesaje zilnice pe pagina sa de Facebook – unde avea aproximativ 50 000 de urmăritori – din 2011. În ceea ce privește sprijinul pe care îl exprimase pentru procurorul C.S., reclamantul a afirmat că apăra independența justiției și că susținea toate inițiativele în acest sens.

24. Inspecția Judiciară a decis să continue ancheta, deschisă din proprie inițiativă, pentru lezarea onoarei și imaginii sistemului de justiție – o abatere disciplinară în temeiul articolului 99 (a) din Legea nr. 303/2004. Astfel, a inițiat o procedură disciplinară, sesizând Comisia de disciplină pentru judecători din cadrul CSM („Comisia de disciplină”).

2. Procedura în fața Comisiei de disciplină a CSM pentru judecători

25. La 16 aprilie 2019 a avut loc o ședință în cadrul căreia Comisia de disciplină a constatat absența reclamantului și a considerat că nu este necesară o nouă audiere

a martorilor. De asemenea, a înregistrat concluziile Inspecției Judiciare și a amânat pronunțarea hotărârii până la 7 mai 2019.

26. Într-o decizie din 7 mai 2019, Comisia de disciplină, formată exclusiv din judecători, a aprobat măsura disciplinară cu majoritate de voturi. Aceasta a constatat că reclamantul a comis abaterea disciplinară prevăzută la articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004 și, în conformitate cu articolul 100 (b) din aceeași lege (a se vedea paragraful 43 de mai jos), a dispus reducerea salariului său cu 5 % pe o perioadă de două luni – sancțiune menită să îl descurajeze să adopte un comportament similar în viitor.

27. Constatând că mai multe canale mass media au publicat mesajele reclamantului, Comisia de disciplină a subliniat că judecătorii au datoria de a nu aduce atingere demnității funcției lor sau imparțialității și independenței sistemului judiciar, precum și o datorie de rezervă, ambele fiind încălcate de reclamant. Membrii Comisiei de disciplină au considerat că, în primul său mesaj, reclamantul insinuase că instituțiile publice erau controlate de politicieni și propusese ca soluție posibilă intervenția armatei pentru a apăra democrația. În ceea ce privește al doilea mesaj, ei au remarcat că acesta a folosit expresia „*sânge în instalație*” (a se vedea paragraful 19 de mai sus), o formulare care, în opinia lor, depășea limitele decenței și era nedemnă de un judecător.

28. În opinia Comisiei de disciplină, postările în cauză nu exprimau judecăți de valoare, ci simple acuzații defăimătoare, fără argumente în sprijinul lor, de natură să pună la îndoială credibilitatea instituțiilor statului. Reclamantul a ales să difuzeze aceste acuzații către orice persoană care avea acces la pagina sa de Facebook, subminând astfel demnitatea funcției sale și afectând imparțialitatea și imaginea sistemului judiciar. Comisia de disciplină a considerat, de asemenea, că faptul că reclamantul și-a exprimat opiniile în calitate de cetățean obișnuit nu îl exonera de răspunderea disciplinară, având în vedere obligația sa de rezervă în calitate de judecător. Comisia a constatat că acesta a comis o abatere disciplinară fără intenție directă și că această abatere a avut un impact asupra încrederii și respectului publicului față de instanțe și asupra imaginii sistemului judiciar, deoarece opiniile sale formulate în mesajele respective, care au avut 50 000 de cititori, au fost citate și discutate de un număr semnificativ de canale mass media, dând naștere unei dezbatere publice substanțiale.

29. Trei dintre cei nouă membri ai Comisiei de disciplină au emis o opinie separată. Aceștia au explicat că, în primul său mesaj, reclamantul și-a exprimat opinia personală cu privire la o chestiune de actualitate la momentul respectiv, și anume prelungirea mandatului șefului Statului Major al Armatei, a cărei suspendare fusese inițial acordată de Curtea de Apel, dar ulterior anulată de Înalta Curte (a se vedea paragraful 18 de mai sus). Judecătorii care au exprimat opinia separată au considerat că interdicția categorică pentru judecători și procurori de a face comentarii critice cu privire la chestiuni de interes public constituie o restricție excesivă a libertății lor de exprimare. În opinia lor, interpretările diferite ale mass-media cu privire la mesajele reclamantului nu puteau fi atribuite acestuia, iar simplul fapt că acesta și-a exprimat o opinie personală cu privire la o chestiune de interes public, fără a face referire la instanța în care își exercita funcția sau la alți judecători sau procurori, nu era suficient pentru a concluziona că acesta și-a încălcat obligația de rezervă.

3. Recursul împotriva sancțiunii disciplinare la Înalta Curte

30. Reclamantul a formulat recurs împotriva sancțiunii disciplinare. El a subliniat în primul rând că sancțiunile pot fi aplicate judecătorilor și procurorilor numai pentru abaterile disciplinare prevăzute la articolul 99 din Legea nr. 303/2004 (a se vedea punctul 43 de mai jos). Apoi, a contestat decizia Comisiei de disciplină, susținând că aceasta se baza pe o încălcare a normelor de conduită etică. De asemenea, a criticat evaluarea Comisiei de disciplină cu privire la caracterul nepotrivit al remarcilor sale, susținând că aceasta era vagă și nu conținea exemple concrete. În ceea ce privește primul său mesaj, el a afirmat că acesta nu a declanșat o dezbatere, ci că anumite canale mass media care, potrivit lui, criticau în mod regulat sistemul judiciar, i-au interpretat în mod eronat și cu rea-credință declarațiile. El a susținut că mesajul în cauză era în concordanță cu ceea ce predase despre drept de mai mulți ani și că nu existau dovezi care să sugereze că imaginea sistemului judiciar ar fi fost afectată. În ceea ce privește a doua postare în cauză, reclamantul a confirmat că și-a exprimat admirația pentru procurorul C.S. și și-a arătat sprijinul pentru declarațiile acestuia, subliniind că a încercat să protejeze imaginea sistemului judiciar și să apere separarea puterilor executive și judiciare. În cele din urmă, el s-a plâns de refuzul Comisiei de disciplină de a îi impune o sancțiune mai puțin severă.

31. Într-o hotărâre din 18 mai 2020, Înalta Curte a respins recursul reclamantului ca nefondat.

32. Examinând legalitatea deciziei contestate, Înalta Curte a observat, după ce a citat articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004 (a se vedea paragraful 43 de mai jos), că organismul disciplinar a constatat că obligația de rezervă la care erau supuși judecătorii și procurorii în temeiul articolului 90 § 1 din Legea nr. 303/2004 (a se vedea paragraful 43 de mai jos) era reproducă la articolul 17 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor (a se vedea paragraful 45 de mai jos). În cazul în care se constata incompatibilitatea conduitei unui judecător cu Codul deontologic, aceasta era examinată în conformitate cu procedura prevăzută la articolele 64 și 65 din Regulamentul de organizare și funcționare a CSM (a se vedea paragraful 48 de mai jos). O astfel de examinare putea avea loc numai dacă nu se constatau elementele constitutive ale unei abateri disciplinare. În ceea ce privește aplicabilitatea dispozițiilor menționate mai sus în cazul de față, Înalta Curte a constatat următoarele:

„57. Astfel, în ansamblul considerentelor hotărârii atacate, este de remarcat că, în raport cu situația de fapt, instanța disciplinară a analizat întrunirea elementelor constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. a) din Legea nr. 303/2004, iar nu neconformarea la prevederile Codului deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 328/2005”

33. În ceea ce privește fondul recursului, Înalta Curte a constatat că faptele au fost analizate de Comisia de disciplină atât din perspectiva dreptului la libertatea de exprimare al reclamantului, cât și din perspectiva obligației sale de rezervă. Pentru a preciza sfera de aplicare a acestei obligații și interesul pe care îl proteja, Înalta Curte a aratat, în special:

„66. Din perspectiva dreptului la liberă exprimare, este necontestat faptul că judecătorului,

în calitate de simplu cetățean, îi este recunoscut inviolabilitatea dreptului la liberă exprimare. Însă, inclusiv în reglementarea art. 10 alin. (2) din Convenție, exercitarea dreptului la liberă exprimare „ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”. Astfel, inviolabilitatea dreptului la liberă exprimare nu este absolută, iar în cazul judecătorului, libertatea de exprimare este subordonată obligației de rezervă, limitare inerentă statutului specific funcției de magistrat, așa cum s-a reținut și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu referire la restricțiile ce grevează această libertate în cazul persoanelor care exercită o funcție publică (*Morissens contra Belgiei*).

67. Așa cum s-a reținut anterior în jurisprudența Completului de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție (Decizia nr. 128 din 27 mai 2019), prin incriminarea abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. a) din Legea nr. 303/2004, s-a urmărit respectarea obligației de rezervă ce incumbă magistratului, obligație ce reprezintă o sinteză practică a principiilor generale ale deontologiei profesiei (independență, imparțialitate, integritate) și presupune moderație și reținere în viața profesională, socială și privată. Obligația de rezervă trebuie analizată și din perspectiva necesității ca magistratul să-și conformeze conduita în raport cu principiile morale și etice recunoscute ca atare de societate și să acționeze în toate împrejurările cu bună-credință, corectitudine și decență, fiind, practic, imposibil de enumerat într-un text toate faptele care pot fi de natură să încalce obligația de rezervă. Pentru aceste argumente, nu pot fi primite susținerile recurentului în sensul că instanța disciplinară a reținut numai aprecieri subiective cu privire la conduita așteptată, fără a exista reguli clare cu privire la ceea ce are voie și ceea ce nu are voie să posteze un magistrat pe Facebook”.

34. În ceea ce privește necesitatea limitării dreptului reclamantului la libertatea de exprimare, Înalta Curte a statuat:

„68. Totodată, se cuvine a fi menționat faptul că s-a apreciat cu deplin temei că, prin limitele impuse dreptului la liberă exprimare, este necesar să fie asigurat un just echilibru între exercitarea dreptului la liberă exprimare și necesitatea de a proteja, în cazul magistraților, autoritatea puterii judecătorești. Astfel, magistraților le incumbă obligația de a-și exprima opiniile într-o manieră prudentă și echilibrată, subordonat dreptului cetățeanului la o justiție independentă, echidistantă față de politic, echilibrată și verticală.

69. În contextul considerentelor hotărârii atacate, a căror reluare în cadrul prezentelor considerente ar avea caracter superfluu, se reține că pârâțul judecător are dreptul la liberă exprimare, circumstanțiat, însă, de obligația de rezervă specifică funcției de magistrat, pentru a se asigura un just echilibru între exercițiul acestui drept privat fundamental și interesul legitim public prevalent asociat justiției, ca serviciu public, în considerarea echilibrului puterilor statului”.

35. Potrivit Înaltei Curți, modul în care reclamantul s-a exprimat era inadecvat și nesatisfăcător, având în vedere funcția sa, și era de natură să pună la îndoială credibilitatea

instituțiilor statului. Astfel, a perturbat echilibrul necesar între dreptul și obligația în cauză.

36. În ceea ce privește mesajul reclamantului din 10 ianuarie 2019, Înalta Curte a constatat:

„73. Cu referire la comentariul magistratului vizând un articol publicat pe site-ul ziare.com, întemeiat a apreciat instanța disciplinară că limbajul folosit „iată, acesta procuror cu sânge în instalație” depășește cu mult limitele decenței specifice funcției deținute, care impun sobrietate și echilibru, de o manieră care să nu prejudicieze imaginea sistemului judiciar. În aceste condiții, nu pot fi primite criticile prin care recurentul susține că motivarea hotărârii atacate nu cuprinde referiri relative la această postare. În raport cu susținerile din recurs, se observă că recurentul invocă justificări ale conduitei sale prin prisma cetățeanului implicat activ în funcționarea optimă a justiției și a statului de drept, însă nu formulează nicio critică în ceea ce privește tocmai aspectul reținut de instanța disciplinară cu privire la limbajul folosit și cerințele impuse conduitei magistratului sub acest aspect, considerente pentru care nu poate fi primită nici critica vizând nesancționarea autorului articolului respectiv, chestiune care nu face obiectul prezentului litigiu”.

37. În ceea ce privește mesajul din 9 ianuarie 2019, Înalta Curte a declarat:

„70. În cauză, circumscris abaterii disciplinare analizate, în sarcina magistratului s-a reținut maniera concretă de exprimare, care a condus la ruperea justului echilibru, în sensul celor expuse anterior. Instanța de recurs împărtășește convingerea instanței disciplinare, în sensul că pârâtul s-a exprimat într-o manieră neprincipială și inadecvată statutului deținut, de natură a pune la îndoială credibilitatea unor instituții ale statului. Astfel, din conținutul și modul de prezentare a opiniilor exprimate, în sensul celor expuse în descrierea situației de fapt de la pct. II.A din prezenta decizie, transpare în mod evident faptul că judecătorul a sugerat că instituții ale statului ar fi controlate politic și a prezentat ca soluție pentru garantarea democrației constituționale posibilitatea ca «armata să iasă în stradă».

...

74. De asemenea, în mod corect a apreciat instanța disciplinară că opinia exprimată de domnul judecător în sensul că instituții importante ale statului sunt supuse unor acțiuni de destructurare și decredibilizare, precum și întrebarea retorică vizând soluția ieșirii armatei în stradă, ca remediu constituțional, reflectă o depășire evidentă a limitelor libertății de exprimare acceptate în cazul unui judecător, de natură a aduce atingere prestigiului justiției. Privit și prin prisma comentariilor celor care au luat cunoștință de opinia domnului judecător publicată pe pagina sa de x, mesajul se dovedește a fi unul care are potențialul de a genera în percepția receptorilor asocieri cu evenimente istorice, în același fel fiind percepută opinia exprimată și de către publicațiile din mediul online.

38. În ceea ce privește veridicitatea afirmațiilor reclamantului din mesajul său din 9 ianuarie 2019, Înalta Curte a constatat:

„75. În cadrul litigiului disciplinar nu pot forma obiectul analizei veridicitatea ori constituționalitatea, legalitatea sau temeinicia aspectelor expuse în textele publicate de domnul

judecător, pentru a se verifica dacă acestea au o bază factuală, întrucât nici instanța disciplinară și nici instanța judecătorească investită cu soluționarea recursului nu au competența de a examina chestiunile de fapt și de drept care au făcut obiectul opiniilor exprimate public de către părât.

76. Relevant, din perspectiva abaterii disciplinare, este faptul că, prin mesajul care a ajuns la cunoștința publicului și a prezentat interes pentru mass-media din mediul online, domnul judecător a exprimat o opinie personală care pune în discuție credibilitatea instituțiilor statului, printre care și instituții ale sistemului judiciar, și prin care propune un remediu ce nu poate fi considerat ca adecvat expunerii publice a unui judecător”.

39. În continuare, Înalta Curte a aprobat observațiile Comisiei de disciplină privind lipsa intenției directe a reclamantului și modul în care acesta a acceptat riscul de a afecta imaginea sistemului judiciar prin publicarea celor două mesaje în cauză pe pagina sa de Facebook, unde avea aproximativ 50 000 de urmăritori. În ceea ce privește efectele comportamentului imputat reclamantului, Înalta Curte a declarat:

„81. Contrar susținerilor recurentului, în deplin acord cu instanța disciplinară, se reține că urmarea produsă prin săvârșirea faptei constă în deteriorarea încrederii și a respectului opiniei publice față de funcția de magistrat, cu consecința afectării imaginii justiției, ca sistem și serviciu în apărarea ordinii de drept, în condițiile în care opiniile exprimate de domnul judecător au fost preluate în mass-media, generând ample dezbateri publice în condițiile în care titlurile din mass-media fac referire la remediul propus de domnul judecător pentru apărarea democrației Constituționale.

82. Urmarea produsă este reflectată fără echivoc de modul în care în mass-media a perceput și a preluat opiniile părâtului. Este elocvent faptul că publicațiile de știri au recepționat și au transmis opinie publică că mesajul magistratul părât ar fi în sensul că armata ar urma să iasă în stradă și să apere democrația constituțională, mesaj care transpare în mod evident din întrebarea retorică din postarea de pe Facebook din 09.01.2019.

...

85. Urmarea produsă este reflectată chiar din modul în care mass-media din mediul online a reflectat opiniile judecătorului cu privire la remediul propus sugestiv în raport cu evenimentele relatate și care, așa cum s-a arătat anterior, nu este adecvat statutului magistratului, ca exponent al sistemului de justiție, asupra căruia se răsfrâng, din punct de vedere al imaginii și prestigiului, conduitele neconforme individuale care își găsesc ecou în spațiul public”.

40. Înalta Curte a subliniat că noțiunile menționate la Articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004, și anume „onoare”, „integritate profesională” și „imaginea sistemului judiciar”, erau „complexe și dinamice” prin natura lor și nu puteau fi definite sau circumscrise cu precizie. Asemenea Comisiei de disciplină, aceasta a considerat că era imposibil să le examineze pe baza mărturiilor sau a sondajelor de opinie, așa cum solicitase reclamantul. În ceea ce privește întrebarea dacă comportamentul reclamantului s-a abătut de la cel cerut unui membru al sistemului judiciar, Curtea Supremă a observat că problema trebuia soluționată în lumina criteriilor stabilite în diverse documente internaționale, legislație primară, legislație secundară sau alte recomandări, ale căror forme și forță juridică variau, dar care, în ansamblu, defineau conduita așteptată de la un „judecător diligent”. Curtea

a constatat că, în circumstanțele cauzei, Comisia de disciplină a examinat toate criteriile relevante (consecințele directe ale acțiunilor, prejudiciul adus imaginii și reputației sistemului judiciar, conduita reclamantului, nerespectarea obligațiilor inerente funcției sale și tipul de limbaj utilizat) înainte de a impune o sancțiune disciplinară.

41. În ceea ce privește sancțiunea impusă reclamantului, Înalta Curte a explicat:

„88. Faptul că instanța disciplinară nu a aplicat cea mai ușoară sancțiune disciplinară - avertismentul - ci a doua sancțiune ca severitate în ordinea prevăzută de art. 100 din Legea nr. 303/2004, este justificat de următoarele argumente, corect reținute în hotărârea atacată, și anume: (i) consecințele directe și imediate ale faptei săvârșite au avut ca efect prejudicierea imaginii și prestigiului justiției, care este unul dintre pilonii fundamentali ai statului de drept; (ii) conduita pârâtului a fost de natură a genera suspiciuni publice cu privire la respectarea de către magistrat a obligațiilor corelative statutului deținut; (iii) limbajul folosit excedează limitele impuse de decența și probitatea judecătorului; (iv) conduita inadecvată a magistratului aduce atingere imaginii și prestigiului justiției - sub aspectul autorității și aparenței de imparțialitate - depărtându-se de etalonul „magistratului diligent”, care acționează cu grijă față de interesul public de înfăptuire a justiției și de apărare a intereselor generale ale societății și care își subordonează conduita exigențelor specifice îndatoririlor profesionale și normele deontologice.

89. Fără a nega bogata experiență profesională a recurentului, criticile din recurs nu sunt apte să răstoarne niciunul dintre argumentele avute în vedere la individualizarea sancțiunii disciplinare. În contextul în care conduita inadecvată a magistratului a fost receptată și reflectată negativ în spațiul public, așa cum rezultă cu evidență din expunerea situației de fapt de la pct. II.A din prezenta decizie, iar domnul judecător se erijează într-un formator de opinie, așa cum transpare fără echivoc din asumarea poziției de a fi printre cei mai citați judecători din sud-estul Europei, prejudiciul adus justiției prin faptele descrise nu poate fundamenta aplicarea celei mai ușoare sancțiuni disciplinare.

90. Totodată, este de observat că sancțiunea aplicată este orientată spre limitele inferioare ale sancțiunii prevăzute de art. 100 lit. b) din Legea nr. 303/2004, fiind dispusă o diminuare de 5% din limita maximă de 25%, pentru o perioadă de numai 2 luni din perioada maximă de un an. Această individualizare a sancțiunii reflectă faptul că s-a apreciat, în raport cu circumstanțele cauzei, că scopul procedurii de angajare a răspunderii disciplinare este atins prin a doua sancțiune ca severitate, aplicată spre limitele inferioare prevăzute de lege”.

CADRUL JURIDIC ȘI PRACTICA RELEVANTĂ

I. LEGISLAȚIA ȘI PRACTICA NAȚIONALĂ

A. Constituția

42. Dispozițiile relevante ale Constituției României prevăd:

Articolul 30

Libertatea de exprimare

„(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel... sunt inviolabile.

...

(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine”.

Articolul 31

Dreptul la informație

„(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”.

Articolul 118

Forțele armate

„(1) Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale...”.

B. Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor

43. Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor („Legea nr. 303/2004”) a fost în vigoare de la 27 septembrie 2004 până la 15 decembrie 2022, moment în care a fost abrogată și înlocuită cu Legea nr. 303/2022 (a se vedea paragraful 44 de mai jos). Dispozițiile relevante ale Legii nr. 303/2004, aplicabile la momentul respectiv, aveau următorul conținut:

Articolul 10

„Judecătorii și procurorii nu își pot exprima public opinia cu privire la procese aflate în curs de desfășurare sau asupra unor cauze cu care a fost sesizat parchetul...”.

Articolul 44

„Pot participa la concursul de promovare la instanțele sau parchetele imediat superioare judecătorii și procurorii care au avut calificativul „foarte bine” la ultima evaluare, nu au fost sancționați disciplinar în ultimii 3 ani și îndeplinesc următoarele condiții minime de vechime:...”.

Articolul 90

„1. Judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie și în societate...”.

Articolul 99

„ Constituie abateri disciplinare:

- a) manifestările care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției, săvârșite în exercitarea sau în afara exercitării atribuțiilor de serviciu;
- b) încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătorii și procurorii;
- c) atitudinile nedemne în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, celălalt personal al instanței sau al parchetului în care funcționează, inspectori judiciari, avocați, experți, martori, justițiabili ori reprezentanții altor instituții;
- d) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu;

- e) refuzul nejustificat de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces;
- f) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu;
- g) nerespectarea de către procuror a dispozițiilor procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea;
- h) nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor ori întârzierea repetată în efectuarea lucrărilor, din motive imputabile;
- i) nerespectarea îndatoririi de a se abține atunci când judecătorul sau procurorul știe că există una din cauzele prevăzute de lege pentru abținerea sa, precumși formularea de cereri repetate și nejustificate de abținere în aceeași cauză, care are ca efect tergiversarea judecății;
- j) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter, precumși a altor informații de aceeași natură de care a luat cunoștință în exercitarea funcției, cu excepția celor de interes public, în condițiile legii, dacă fapta nu constituie infracțiune;
- k) absențe nemotivate de la serviciu, în mod repetat sau care afectează în mod direct activitatea instanței ori a parchetului;
- l) imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror;
- m) nerespectarea în mod nejustificat a dispozițiilor ori deciziilor cu caracter administrativ dispuse în conformitate cu legea de conducătorul instanței sau al parchetului ori a altor obligații cu caracter administrativ prevăzute de lege sau regulamente;
- n) folosirea funcției deținute pentru a obține un tratament favorabil din partea autorităților sau intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea ori acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni;
- o) nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor;
- p) obstrucționarea activității de inspecție a inspectorilor judiciari, prin orice mijloace;
- q) participarea directă sau prin persoane interpose la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor;
- r) neredactarea sau nesemnarea hotărârilor judecătorești sau a actelor judiciare ale procurorului, din motive imputabile, în termenele prevăzute de lege;
- s) utilizarea unor expresii inadecvate în cuprinsul hotărârilor judecătorești sau al actelor judiciare ale procurorului ori motivarea în mod vădit contrară raționamentului juridic, de natură să afecteze prestigiul justiției sau demnitatea funcției de magistrat;
- ș) nerespectarea deciziilor Curții Constituționale ori a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii;
- t) exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni. Sancțiunea disciplinară nu înlătură răspunderea penală.

Articolul 100

„ (1) Sancțiunile disciplinare care se pot aplica judecătorilor și procurorilor, proporțional cu gravitatea abaterilor, sunt:

- a) avertismentul;

- b) diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu până la 25% pe o perioadă de până la un an;
- c) mutarea disciplinară pentru o perioadă efectivă de la un an la 3 ani la o altă instanță sau la un alt parchet, chiar de grad imediat inferior;
- d) suspendarea din funcție pe o perioadă de până la 6 luni;
- e) retrogradarea în grad profesional;
- f) excluderea din magistratură;
- ...”

44. La 16 decembrie 2022, Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor („Legea nr. 303/2022”) a abrogat și înlocuit Legea nr. 303/2004. Articolul 4 din Legea nr. 303/2022 prevede, *inter alia*, că judecătorii și procurorii trebuie să respecte codul deontologic aplicabil profesiei lor. În plus, articolul 271 din Legea nr. 303/2022 prevede:

Articolul 271

„ Constituie abateri disciplinare:

- a) încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții;
- b) atitudinile nedemne în timpul serviciului față de colegi, celălalt personal al instanței sau al parchetului în care funcționează, inspectori judiciari, avocați, experți, martori, justițiabili ori reprezentanții altor instituții;
- c) desfășurarea de activități cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în public sau în timpul serviciului;
- d) refuzul nejustificat de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces;
- e) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu;
- f) nerespectarea de către procuror a dispozițiilor procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea;
- g) nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor ori întârzierea repetată în efectuarea lucrărilor, din motive imputabile;
- h) nerespectarea îndatoririi de a se abține atunci când judecătorul sau procurorul știe că există una din cauzele prevăzute de lege pentru abținerea sa, precum și formularea unor cereri repetate și nejustificate de abținere;
- i) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter, precum și a altor informații de aceeași natură de care a luat cunoștință în exercitarea funcției, cu excepția celor de interes public, în condițiile legii;
- j) absențele nemotivate de la serviciu, în mod repetat sau care afectează în mod direct activitatea instanței ori a parchetului;
- k) imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror;
- l) nerespectarea în mod nejustificat a dispozițiilor ori deciziilor cu caracter administrativ dispuse în conformitate cu legea de conducătorul instanței sau al parchetului ori a altor obligații cu caracter administrativ prevăzute de lege sau regulamente;
- m) folosirea funcției deținute pentru a obține un tratament favorabil din partea autorităților

sau intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea ori acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii;

n) nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor;

o) obstrucționarea activității inspectorilor judiciari, prin orice mijloace;

p) participarea directă sau prin persoane interpose la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor;

q) neredactarea sau nesemnarea hotărârilor judecătorești sau a actelor judiciare ale procurorului, din motive imputabile, în termenele prevăzute de lege;

r) utilizarea unor expresii inadecvate în cuprinsul hotărârilor judecătorești sau al actelor judiciare ale procurorului, lipsa totală a motivării ori motivarea în mod vădit contrară raționamentului juridic, de natură să afecteze prestigiul justiției sau demnitatea funcției de judecător sau procuror;

s) exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență.

C. Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor

45. Dispozițiile relevante din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobate prin Decizia nr. 328/2005 a CSM, au următorul conținut:

Articolul 9

„(1) Judecătorii și procurorii trebuie să fie imparțiali în îndeplinirea atribuțiilor profesionale, fiind obligați să decidă în mod obiectiv, liberi de orice influențe.

(2) Judecătorii și procurorii trebuie să se abțină de la orice comportament, act sau manifestare de natură să altereze încrederea în imparțialitatea lor”.

Articolul 17

„Judecătorii și procurorii sunt datori să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în funcție și în societate”.

D. Dispoziții legale care reglementează procedurile disciplinare și privind deontologia împotriva judecătorilor și procurorilor

46. Inspecția Judiciară este o organizație din cadrul CSM. Este condusă de un Inspector șef, numit dintre judecători, ale cărui responsabilități includ informarea CSM cu privire la orice presupuse abateri disciplinare comise de judecători sau procurori în exercitarea funcțiilor lor. Inspectorul șef este asistat de un inspector adjunct (procuror); ambii sunt numiți pentru un mandat de trei ani, reînnoibil o singură dată. Inspecția Judiciară este formată din inspectori judiciari care sunt numiți de Inspectorul șef în urma unui concurs, pentru un mandat de trei ani, reînnoibil o singură dată. Membrii Inspecției Judiciare sunt suspendați *ex officio* din funcțiile lor judiciare obișnuite în cadrul instanțelor naționale. În temeiul articolelor 44-47 din Legea nr. 317/2004 privind CSM, în vigoare la momentul respectiv, Inspecția Judiciară putea să se ocupe de un caz în vederea anchetării presupuselor abateri disciplinare comise de judecători sau procurori, fie din proprie inițiativă, fie la cererea oricărei persoane interesate. Inspecția Judiciară efectua apoi o anchetă disciplinară cu privire la acuzațiile formulate, în urma căreia putea fie să dispună clasarea cauzei, fie să inițieze o procedură disciplinară, sesizând una dintre comisiile de disciplină ale CSM (și anume Comisia de disciplină pentru judecători sau Comisia de

disciplină pentru procurori). Legea nr. 317/2004 a fost abrogată la 15 decembrie 2022. Articolele 44-48 din Legea nr. 305/2022, care este în vigoare în prezent, conțin dispoziții similare celor descrise mai sus.

47. Normele care reglementează procedurile disciplinare în fața Comisiei de disciplină pentru judecători sau pentru procurori a CSM sunt descrise în hotărârea Curții în cauza *Cotora contra României* (nr. 30745/18, § 24, 17 ianuarie 2023,).

48. În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea CSM, aprobat prin decizia plenară nr. 1073/2018 a CSM („Regulamentul SCM”), comisiile de disciplină ale CSM se ocupă și de cazurile în care inspectorii judiciari au constatat indicii privind încălcarea normelor de conduită prevăzute în Codul de conduită al judecătorilor și procurorilor (articolul 64 din Regulamentul CSM). Orice decizie definitivă prin care se constată o încălcare a normelor deontologice pentru judecători și procurori se adaugă la dosarul de personal al judecătorului în cauză (articolul 65 din Regulamentul CSM).

E. Jurisprudența Curții Constituționale

49. În hotărârea nr. 326 din 21 mai 2019, Curtea Constituțională, pronunțându-se cu privire la previzibilitatea articolului 99 (a) din Legea nr. 303/2004, a constatat că motivul pentru care legiuitorul nu a enumerat toate situațiile care ar putea constitui abateri disciplinare în sensul articolului respectiv era că norma în cauză trebuia să aibă un caracter abstract și că era de competența celor responsabili de aplicarea acesteia să identifice situațiile specifice. Referindu-se la jurisprudența Curții (inclusiv, printre altele, *Sud Fondi S.r.l. și alții împotriva Italiei*, nr. 75909/01, § 109, 20 ianuarie 2009), Curtea Constituțională a explicat în continuare că o lege poate satisface cerința previzibilității chiar dacă persoana în cauză trebuie să solicite consultanță juridică adecvată pentru a evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele date, consecințele pe care le-ar putea avea o anumită acțiune. De asemenea, Curtea Constituțională a considerat că libertatea de exprimare a judecătorilor și procurorilor este limitată de principiile generale de etică, care implicau independența, imparțialitatea și integritatea, și impunea judecătorilor și procurorilor să se comporte în conformitate cu aceste valori. În consecință, având în vedere natura necesar abstractă a normei juridice, legiuitorul nu putea enumera toate actele care ar putea aduce atingere onoarei, integrității profesionale sau imaginii sistemului judiciar. Prin urmare, Curtea Constituțională a respins obiecția potrivit căreia articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004 era neconstituțional.

F. Alte jurisprudențe interne

1. Proceduri disciplinare împotriva judecătorilor sau procurorilor

50. Părțile au invocat fiecare mai multe exemple din jurisprudența internă. În special, Guvernul a prezentat mai multe hotărâri judecătorești pronunțate înainte de evenimentele din prezenta cauză. Acestea pot fi rezumate după cum urmează.

51. Una dintre hotărâri se referea la contestarea de către un judecător a unei decizii administrative care interzicea publicarea opiniilor separate fără consimțământul președintelui instanței. Curtea de Apel București a constatat că judecătorii și procurorii aveau o obligație de rezervă, dar că această obligație nu putea restricționa complet

libertatea lor de exprimare. Aceasta a precizat în continuare că era interzisă utilizarea unor expresii critice necorespunzătoare, susceptibile de a submina încrederea publicului (hotărârea nr. 2924 din 20 iunie 2018, pronunțată în cauza nr. 1290/2/2018).

52. Într-o altă cauză, care se referea la modul în care judecătorii și procurorii ar trebui să își gestioneze conturile de Facebook, Înalta Curte a constatat că această platformă de socializare era un „spațiu public virtual” și că, prin urmare, judecătorii și procurorii aveau obligația de a nu posta comentarii sau expresii vulgare, obscene sau jignitoare despre persoane identificate sau identificabile. Aceasta a analizat utilizarea unor astfel de expresii în cazul respectiv (fără a le identifica însă în hotărâre) și a constatat că acestea au subminat integritatea, etica și conduita corespunzătoare, demnă și rezervată a judecătorilor, care aveau obligația de a păstra imaginea sistemului judiciar în sensul articolului 99 (a) din Legea nr. 303/2004 (hotărârea nr. 55 din 26 martie 2018, pronunțată în cauza nr. 2270/1/2017).

53. În sfârșit, una dintre hotărârile prezentate se referea la o declarație televizată făcută de un judecător în calitate de membru al CSM cu privire la activitățile profesionale ale altor membri ai CSM și ale anumitor judecători și procurori. Curtea de Apel București a subliniat că obligația de rezervă și jurisprudența relevantă a Curții în materie de libertate de exprimare a judecătorilor și procurorilor erau aplicabile în acest caz. Aceasta a concluzionat apoi că remarca judecătorului în cauză se referea, de fapt, la funcționarea și reforma sistemului judiciar – adică la chestiuni de interes public – și că limitele libertății de exprimare nu fuseseră depășite (hotărârea nr. 5085 din 5 decembrie 2018, pronunțată în cauza nr. 8647/2/2018).

54. Reclamantul, la rândul său, a prezentat mai multe decizii ale Inspecției Judiciare de a înceta procedurile, dintre care două au fost pronunțate înainte de ianuarie 2019. Deciziile în cauză pot fi rezumate după cum urmează.

55. În ceea ce privește o postare pe Facebook din 11 august 2018 a unui judecător în sprijinul polițiștilor care reprimaseră brutal o manifestație antiguvernamentală, Inspecția Judiciară a constatat, după examinarea acuzațiilor în lumina dispozițiilor articolului 99 (a) din Legea nr. 303/2004 și a obligației de rezervă, că mesajul în cauză a fost postat în contextul unei dezbateri ample la nivelul societății cu privire la o problemă de actualitate și că judecătorul în cauză nu a comis nicio abatere disciplinară, întrucât, în opinia sa, acesta nu a încălcat nicio obligație profesională (decizia nr. 6293/2018 din 7 decembrie 2018).

56. În plus, în ceea ce privește o postare pe Facebook din 7 octombrie 2018 a unui judecător care critica „orientarea homosexuală a țării”, Inspecția Judiciară a observat că mesajul, care fusese scris în contextul unui referendum privind căsătoria între persoane de același sex, exprima de fapt dezamăgirea judecătorului în cauză față de respingerea interdicției privind astfel de căsătorii. În opinia sa, această situație se încadra în limitele acceptabile ale libertății de exprimare (decizia nr. 7848 din 28 noiembrie 2018).

2. *Alte proceduri disciplinare împotriva reclamantului*

57. Înainte de prezenta cauză, CSM a constatat că reclamantul și-a încălcat obligația de rezervă prin postarea unor comentarii pe contul său de Facebook în iulie și august 2018, ca răspuns la un interviu acordat de ministrul justiției cu privire la numirea procurorului

șef al Direcției Naționale Anticorupție și la o eventuală modificare a dispozițiilor de drept penal. CSM a considerat că reclamantul a reacționat caustic față de un reprezentant al Ministerului Justiției, a folosit un limbaj sarcastic și și-a exprimat propriul punct de vedere cu privire la problema juridică ridicată de ministrul justiției, afectând astfel imparțialitatea judiciară. Organismul disciplinar a constatat că reclamantul a încălcat astfel normele deontologice (articolul 9 § 2 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor). Ulterior, a notificat Departamentul de Resurse Umane și Inspekția Judiciară cu privire la această constatare (decizia CSM nr. 583 din 16 aprilie 2019, confirmată prin hotărârea Înaltei Curți nr. 5057 din 2 noiembrie 2023, pronunțată în cauza nr. 6781/2/2019).

58. Într-un alt caz, Înalta Curte a confirmat o decizie a CSM de a nu sancționa reclamantul pentru că a ales să acorde un interviu pe teme legislative. În acest caz, CSM a considerat că reclamantul nu a depășit limitele impuse de obligația sa de rezervă și că simplul fapt că ziarele au publicat extrase din interviul în cauză nu era, în sine, de natură să afecteze imparțialitatea și imaginea sistemului judiciar (Hotărârea Înaltei Curți nr. 192 din 2 noiembrie 2020, pronunțată în cauza nr. 1639/1/2020).

59. Hotărând cu privire la recursul formulat de reclamant, Înalta Curte a anulat, în plus, o decizie disciplinară a CSM din 25 mai 2022 prin care se dispunea îndepărtarea sa pe termen nelimitat din magistratură din cauza implicării sale în activități politice desfășurate de două entități considerate de CSM ca fiind comparabile cu organizații politice (articolul 99 (d) din Legea nr. 303/2004). Din motivarea hotărârii Înaltei Curți reiese că organismul disciplinar a tratat în mod eronat două ONG-uri ca organizații politice și că reclamantul nu a participat, de fapt, la nicio activitate politică și nu și-a încălcat obligația de rezervă (Hotărârea Înaltei Curți nr. 30 din 13 februarie 2023, pronunțată în cauza nr. 1735/1/2022).

II. LA NIVEL INTERNAȚIONAL

A. Consiliul European

1. *Comitetul de Miniștri al Consiliului European*

60. Anexa la Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind judecătorii: independență, eficiență și responsabilități, adoptată la 17 noiembrie 2010 în cadrul celei de-a 1098-a reuniuni a delegaților miniștrilor, prevede, în măsura în care este relevant:

„19. Procedurile judiciare și problemele privind administrarea justiției sunt de interes public. Dreptul la informare cu privire la acestea trebuie exercitat ținându-se seama de limitele impuse de independența justiției. Trebuie încurajată crearea de posturi de purtător de cuvânt sau servicii de știri și comunicare aflate în responsabilitatea instanțelor sau a consiliilor judiciare ori ale altei autorități independente. Judecătorii ar trebui să fie reținuți în relațiile lor cu mass-media.

...

21. Judecătorii pot exercita activități și în afara funcției lor. Pentru a evita conflictele reale sau aparente de interese, participarea lor la aceste activități ar trebui limitată la activitățile

compatibile cu imparțialitatea și independența lor”.

2. *Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția)*

61. Raportul privind libertatea de exprimare a judecătorilor, adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 103-a sesiuni plenare desfășurate la Veneția în perioada 19-20 iunie 2015 (CDL-AD(2015)018), prevede, în măsura în care este relevant:

„80. Dispozițiile legislative și constituționale europene și jurisprudența relevantă arată că garanțiile libertății de exprimare se aplică și funcționarilor publici, inclusiv judecătorilor. Cu toate acestea, particularitatea atribuțiilor și responsabilităților lor, precum și necesitatea de a asigura imparțialitatea și neutralitatea sistemului judiciar sunt considerate obiective legitime pentru impunerea anumitor restrângeri asupra libertății de exprimare, de asociere și de întrunire, inclusiv activitățile lor politice.

81. Cu toate acestea, Curtea Europeană a considerat că, având în vedere importanța tot mai mare acordată separației puterilor și independenței autorității judiciare, orice ingerință în libertatea de exprimare a unui judecător necesită o analiză atentă.

...

84. În ceea ce privește participarea judecătorilor la dezbaterile politice, situația politică internă în care are loc dezbaterile este, de asemenea, un element important care trebuie luat în considerare la clarificarea gradului de libertate al acestora. Astfel, contextul istoric, politic și juridic al dezbaterii – indiferent dacă discuția se referă sau nu la o chestiune de interes general sau dacă declarațiile contestate au fost sau nu au fost făcute în cadrul unei campanii electorale – este deosebit de important. O criză democratică sau o inversare a ordinii constituționale trebuie, desigur, să fie considerate decisive în contextul concret al unei anumite cauze și sunt esențiale pentru determinarea domeniului de aplicare al libertăților fundamentale ale judecătorilor”.

62. Modificările succesive aduse legilor justiției din România au atras atenția Comisiei de la Veneția (a se vedea Avizul nr. 924/2018 privind proiectele de modificare a Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, a Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară și a Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 116-a sesiuni plenare, Veneția, 19-20 octombrie 2018 și Avizul nr. 950/2019 privind ordonanțele de urgență nr. 7/2019 și nr. 12/2019 privind revizuirea legilor justiției, adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 119-a sesiuni plenare, Veneția, 21-22 iunie 2019) și a Grupului de state împotriva corupției (Raport interimar de conformitate, Prevenirea corupției parlamentare, judecătorilor și procurorilor, adoptat de GRECO în cadrul celei de-a 83-a reuniuni plenare, Strasbourg, 17-21 iunie 2019).

3. *Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE)*

63. Avizul nr. 3 al CCJE (2002) în atenția Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității, are următorul cuprins în partea sa relevantă:

„b. Imparțialitatea și comportamentul extrajudiciar al judecătorului

27. Nu pare de dorit ca judecătorul să fie izolat de contextul social în care își desfășoară activitatea: buna funcționare a justiției înseamnă că judecătorii sunt în armonie cu realitatea. În plus, în calitate de cetățean, judecătorul se bucură de drepturile și libertățile fundamentale recunoscute de Convenția europeană a drepturilor omului (libertatea de opinie, libertatea religioasă etc.). Prin urmare, acesta ar trebui, ca regulă generală, să rămână liber să desfășoare activitățile extraprofesionale pe care le alege.

28. Totuși, aceste activități prezintă riscuri pentru imparțialitatea și, uneori, pentru independența sa. Prin urmare, este necesar să se găsească un echilibru rezonabil între gradul de implicare a judecătorului în societate și menținerea independenței și a imparțialității sale, precum și a aparențelor acestei independențe și a acestei imparțialități în exercitarea funcțiilor sale. În acest sens, întrebarea care ar trebui adresată întotdeauna este dacă judecătorul, într-un context social specific și din perspectiva unui observator informat și rezonabil, participă la o activitate care i-ar putea compromite în mod obiectiv independența sau imparțialitatea”.

64. Avizul nr. 25 al CCJE (2022) privind libertatea de exprimare a judecătorilor are următorul cuprins, *inter alia*:

„15. Ca regulă sau practică generală, majoritatea statelor membre interzic sau solicită judecătorilor să se abțină de la a face comentarii cu privire la propriile procese sau la cele pendinte sau în desfășurare ale altor judecători. Unele state membre extind această regulă la cauzele soluționate, inclusiv la cele ale altor judecători. Cu toate acestea, unele fac o excepție pentru discutarea jurisprudenței în cadrul activității academice a judecătorilor, în calitate de profesor de drept sau într-un mediu profesional. În multe state, judecătorii sunt supuși obligației etice sau convenționale de a nu răspunde la criticile publice cu privire la cazurile lor.

...

69. Sub rezerva unor excepții, comunicarea privată nu trebuie să facă obiectul unor restricții privind libertatea de exprimare. Prin comunicare privată se înțelege cea care are loc în mod bilateral sau într-un grup închis la care accesul trebuie să fie permis de către judecător, inclusiv serviciile de mesagerie între persoane sau grupurile închise de pe platformele sociale.

...

72. Judecătorii trebuie să se asigure că respectă autoritatea, integritatea, decența și demnitatea funcției lor judiciare. Aceștia trebuie să fie atenți la faptul că limbajul, ținuta, fotografiile și dezvăluirea altor detalii personale ar putea aduce atingere reputației sistemului judiciar. Acordarea dreptului judecătorilor de a împărtăși detalii private, cum ar fi stilul de viață sau familia, comportă anumite riscuri în această privință. Trebuie să se evalueze dacă o exprimare poate compromite reputația judecătorului sau a sistemului judiciar în funcție de circumstanțele cazului.

73. Judecătorii nu trebuie să interacționeze în cadrul rețelelor sociale într-un mod care poate afecta negativ percepția publică a integrității judiciare, de exemplu, acționând ca influenceri.

Avizul include, de asemenea, următoarele recomandări:

„Recomandări

1. Un judecător se bucură de dreptul la libertatea de exprimare ca orice alt cetățean. Pe lângă

dreptul individual al judecătorului, principiile democrației, ale separației puterilor și ale pluralismului impun libertatea judecătorilor de a participa la dezbaterile de interes public, în special în ceea ce privește chestiunile referitoare la sistemul judiciar.

2. În situațiile în care democrația, separația puterilor sau statul de drept sunt amenințate, judecătorii trebuie să fie fermi și au datoria de a se exprima în apărarea independenței judiciare, a ordinii constituționale și a restabilirii democrației, atât la nivel național, cât și internațional. Acest lucru include puncte de vedere și opinii cu privire la chestiuni sensibile din punct de vedere politic și se extinde atât la independența internă, cât și externă a judecătorilor la nivel individual și a sistemului judiciar în general. Judecătorii care se exprimă în numele unui consiliu judiciar, al unei asociații judiciare sau al unui alt organism reprezentativ al sistemului judiciar beneficiază de o latitudine sporită în această privință.

3. În afară de asociațiile judecătorilor, consiliile judiciare sau orice alt organism independent, judecătorii, la nivel individual, au datoria etică de a explica publicului sistemul judiciar, funcționarea sistemului judiciar și valorile acestuia. Prin îmbunătățirea gradului de înțelegere, de transparență și prin contribuția la evitarea denaturărilor publice, judecătorii pot contribui la promovarea și menținerea încrederii publicului în activitatea judiciară.

4. În exercitarea libertății lor de exprimare, judecătorii trebuie să țină seama de responsabilitățile și îndatoririle lor specifice în societate și să dea dovadă de cumpătare în exprimarea punctelor de vedere și a opiniilor lor în orice împrejurare în care, în ochii unui observator rezonabil, declarația lor le-ar putea compromite independența sau imparțialitatea, demnitatea funcției sau ar putea pune în pericol autoritatea sistemului judiciar. În special, aceștia ar trebui să se abțină de la comentarii cu privire la fondul cauzelor pe care le instrumentează. Judecătorii trebuie, de asemenea, să păstreze confidențialitatea procedurilor.

5. Ca principiu general, judecătorii trebuie să evite să se implice în controverse publice. Chiar și în cazurile în care este permisă apartenența lor la un partid politic sau participarea lor la dezbateri publice, este necesar ca judecătorii să se abțină de la orice activitate politică care le-ar putea compromite independența sau imparțialitatea, precum și reputația sistemului judiciar.

6. Judecătorii trebuie să fie conștienți atât de beneficiile, cât și de riscurile comunicării prin intermediul mass-media. În acest scop, sistemul judiciar trebuie să ofere judecătorilor cursuri de formare care să îi instruiască cu privire la utilizarea mass-media, care pot fi folosite ca un excelent instrument de sensibilizare a publicului. În același timp, judecătorii trebuie să conștientizeze faptul că, atunci când postează pe rețelele sociale, tot ceea ce publică devine permanent, chiar și după ce îl șterg, și poate fi interpretat la discreție sau chiar scos din context. Folosirea de pseudonime nu protejează împotriva [consecințelor] unui comportament online lipsit de etică. Judecătorii trebuie să se abțină de la a posta orice lucru care ar putea compromite încrederea publicului în imparțialitatea lor sau ar putea intra în conflict cu demnitatea funcției lor sau a sistemului judiciar.

...”

65. Avizul nr. 27 (2024) al CCJE în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind răspunderea disciplinară a judecătorilor, în măsura în care este relevant, prevede (notele de subsol omise):

V. Motive de răspundere disciplinară

”...

26. Judecătorii au dreptul la libertatea de exprimare în temeiul articolului 10 din CEDO, astfel cum se precizează în Avizul nr. 25 (2022). Exercițarea legitimă de către judecători a drepturilor lor în temeiul articolului 10 din CEDO nu trebuie să dea naștere la răspundere disciplinară. 25 Dreptul la libertatea de exprimare include dreptul judecătorilor de a se exprima public cu privire la procedurile disciplinare împotriva lor sau a colegilor lor. Motivele răspunderii disciplinare nu trebuie să deroge nici de la dreptul unui judecător la viață privată și de familie în conformitate cu articolul 8 din CEDO.

27. În fiecare stat membru, legea ar trebui să definească în mod expres și, pe cât posibil, în termeni specifici, motivele pentru care pot fi inițiate proceduri disciplinare împotriva judecătorilor. Trebuie exclusă posibilitatea introducerii unor motive ad hoc care să se aplice retroactiv. Dispozițiile vagi (cum ar fi „încălcarea jurământului” sau „comportamentul lipsit de etică”) se pretează la o interpretare prea largă și la abuz, ceea ce poate fi periculos pentru independența judecătorilor. Publicarea periodică a deciziilor disciplinare poate contribui la clarificarea suplimentară a dispozițiilor legislative.

...

29. CCJE subliniază importanța unui criteriu de prag pentru a delimita conduita necorespunzătoare care poate justifica impunerea de sancțiuni disciplinare de alte forme de comportament necorespunzător.

30. Standardele etice ar trebui să fie clar diferențiate de conduita necorespunzătoare care justifică sancțiuni disciplinare. Deoarece scopul unui cod de etică este diferit de cel atins printr-o procedură disciplinară, un cod de etică nu ar trebui să fie utilizat ca instrument de disciplinare a judecătorilor. Atunci când standardele etice și normele de conduită profesională converg în ceea ce privește conduita extrajudiciară care poate compromite încrederea publicului în sistemul judiciar, criteriul pragului ajută la distingerea între comportamentul care nu este etic și comportamentul care ar trebui să facă obiectul răspunderii disciplinare.

...”

VII. Sancțiuni disciplinare împotriva judecătorilor

39. În majoritatea statelor există o listă exhaustivă de sancțiuni disciplinare potențiale pentru judecători. Cu toate acestea, rămâne o anumită marjă de interpretare pentru aplicarea sancțiunilor de la caz la caz. În toate statele, principiul proporționalității se aplică la stabilirea sancțiunii adecvate. Sancțiunile pot include avertismentul, mustrarea, sancțiunea pecuniară, mutarea pe un alt post, suspendarea din funcție, pensionarea anticipată (obligatorie) și demiterea.

40. CCJE reiterează faptul că sancțiunile disciplinare trebuie să fie clar definite în lege, ușor accesibile și enumerate într-o listă exhaustivă. 43 Principiul proporționalității trebuie să ghideze decizia. 44 Acesta necesită un exercițiu de echilibrare între gravitatea infracțiunii și consecințele acesteia, pe de o parte, și calitatea și cuantumul sancțiunii, pe de altă parte. 45 Revocarea unui judecător ar trebui să fie dispusă doar în ultimă instanță, în cazuri excepțional de grave. 46 Transferul și/sau mutarea (chiar și temporară) unui judecător sau retrogradarea pot fi justificate numai în caz de abatere judiciară gravă. 47 CCJE pledează împotriva reducerii salariului ca sancțiune disciplinară, deoarece judecătorii trebuie să fie

remunerați în mod egal pentru muncă similară.

41. Toți factorii atenuanți și agravanți ai cazului individual trebuie luați în considerare pentru a determina în mod clar responsabilitatea judecătorului în lumina circumstanțelor specifice în care a fost comisă abaterea disciplinară.

42. În toate cazurile, atunci când se evaluează sancțiunea adecvată, trebuie să se ia în considerare potențialul «efect de descurajare» pe care o anumită sancțiune îl poate avea asupra judecătorului în cauză și asupra altor judecători.

43. CCJE subliniază că anumite măsuri care sunt destinate să aibă sau pot avea același efect ca sancțiunile disciplinare ar trebui tratate ca atare, cu aplicarea tuturor drepturilor judiciare și a garanțiilor procedurale. Acest lucru se aplică, de asemenea, oricărei măsuri, indiferent de forma sa, care este destinată să sancționeze un judecător.

4. *Curtea Europeană a Drepturilor Omului*

66. Articolul VI din Rezoluția privind deontologia judiciară, adoptată de Curtea Plenară la 21 iunie 2021, prevede:

Exprimarea și contactele

„Judecătorii își vor exercita libertatea de exprimare într-un mod compatibil cu demnitatea funcției lor și cu loialitatea față de instituția Curții. Ei se vor abține de la a se exprima, sub orice formă și prin orice mijloace, într-un mod care ar putea submina autoritatea și reputația Curții sau care ar putea da naștere la îndoieli rezonabile cu privire la independența sau imparțialitatea lor. Acest lucru se aplică în egală măsură exercitării funcției judiciare, reprezentării Curții și activităților academice sau altor activități publice sau private în afara Curții. Aceștia vor proceda cu cea mai mare atenție în cazul utilizării rețelelor sociale”.

B. Organizația Națiunilor Unite

67. Principiile de bază privind independența sistemului judiciar au fost adoptate la cel de-al șaptelea Congres al Națiunilor Unite privind prevenirea criminalității și tratamentul infractorilor, desfășurat la Milano în 1985. Ulterior, acestea au fost aprobate de Adunarea Generală în Rezoluția 40/32 din 29 noiembrie 1985 și în Rezoluția 40/146 din 13 decembrie 1985. Partea relevantă prevede:

Libertatea de exprimare și de asociere

„8. În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, membrii sistemului judiciar au, la fel ca ceilalți cetățeni, dreptul la libertatea de exprimare, de credință, de asociere și de întrunire; cu condiția însă ca, în exercitarea acestor drepturi, judecătorii să se comporte întotdeauna în așa fel încât să păstreze demnitatea funcției lor și imparțialitatea și independența sistemului judiciar”.

68. La 24 iunie 2019, Raportorul special pentru independența judecătorilor și avocaților a prezentat Consiliului pentru Drepturile Omului un raport care conține mai multe recomandări. Cele relevante sunt următoarele:

Libertatea de exprimare

„101. În exercitarea libertății lor de exprimare, judecătorii și procurorii ar trebui să țină seama de responsabilitățile și îndatoririle lor ca funcționari publici și să dea dovadă de

reținere în exprimarea punctelor de vedere și a opiniilor lor în orice circumstanță în care, în ochii unui observator rezonabil, declarațiile lor ar putea compromite în mod obiectiv poziția lor sau independența sau imparțialitatea lor.

102. Ca principiu general, judecătorii și procurorii nu ar trebui să se implice în controverse publice. Cu toate acestea, în circumstanțe limitate, ei pot să-și exprime punctele de vedere și opiniile cu privire la chestiuni sensibile din punct de vedere politic, de exemplu atunci când participă la dezbateri publice privind legislația și politicile care pot afecta sistemul judiciar sau parchetul. În situații în care democrația și statul de drept sunt amenințate, judecătorii au datoria de a se pronunța în apărarea ordinii constituționale și a restabilirii democrației”.

69. Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate, Viena, 2019) și Comentariul asupra acestor principii prevăd, în măsura în care sunt relevante:

„... 1.2. Judecătorul trebuie să fie independent în relațiile cu societatea în general, și în relațiile cu părțile aflate într-un litigiu pe care îl are de soluționat.

[Extras din Comentariul asupra Principiilor de la Bangalore referitor la interpretarea Principiului 1.2: „31. Deși judecătorul trebuie să aibă un stil de viață și o conduită mai severă și mai restrictivă decât alți oameni, ar fi nerezonabil să se aștepte ca el să se retragă complet din viața publică către o viață cu totul privată, centrată în jurul casei, familiei și prietenilor. Izolarea totală a judecătorului de comunitatea în care trăiește nu este nici posibilă, nici benefică”.]

...

1.6. Judecătorul va manifesta și va promova înalte standarde de conduită judiciară în scopul de a întări încrederea publicului în corpul judiciar, încredere fundamentală pentru a menține independența justiției.

...

2.2. Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât și în afara acesteia, care să mențină și să întărească încrederea publicului, a juriștilor și a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului și a corpului judiciar.

...

2.4. Judecătorul va trebui să se abțină de la orice comentariu în legătură cu o cauză aflată în curs de judecare sau care i-ar putea fi dedusă spre judecare, despre care s-ar putea crede în mod rezonabil că ar afecta soluția sau ar putea dăuna aparenței de echitate a procesului. De asemenea, judecătorul se va abține să facă comentarii în public sau în alt mod, care ar putea afecta caracterul echitabil al procesului față de orice persoană sau chestiune.

[Extras din Comentariul asupra Principiilor de la Bangalore referitor la interpretarea Principiului 2.4: „70. O cauză este considerată a fi în judecare până la finalizarea căilor de atac. Cauza ar putea fi considerată ca fiind în judecare oricând există motive să se creadă că se va iniția o acțiune în instanță; de exemplu, atunci când o infracțiune este cercetată însă nu s-au formulat încă acuzațiile, când cineva a fost arestat însă nu a fost încă acuzat, sau când reputația unei persoane a fost pusă sub semnul întrebării iar persoana respectivă a amenințat că va iniția proces pentru defăimare, însă acest proces nu a început încă”.]

...

3.1. Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă.

3.2. Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție.

...

4.1. Judecătorul va evita încălcarea regulilor de bună cuviință sau aparența lipsei acesteia în toate activitățile sale de judecător.

4.2. Aflându-se permanent în vizorul public, judecătorul trebuie să accepte, în mod liber și de bunăvoie, anumite restricții personale care ar părea o povară cetățeanului de rând. În particular, judecătorul trebuie să aibă o conduită care să fie conformă cu demnitatea funcției de magistrat.

...

4.6. Ca orice alt cetățean, judecătorul are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere și de adunare, dar își va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca și cu imparțialitatea și independența corpului judiciar.

[Extras din Comentariul asupra Principiilor de la Bangalore referitor la interpretarea Principiului 4.6: „136. Judecătorul ar trebui să nu se implice în mod nepotrivit în controversele publice. Motivul este evident. Însăși esența funcției judecătorești constă în capacitatea de a aborda diversele probleme care fac obiectul conflictelor, într-o manieră obiectivă și judiciară. Este la fel de important ca judecătorul să fie văzut în public ca având atitudinea detașată, obiectivă, fără prejudecăți, imparțială, deschisă și echilibrată care este caracteristică judecătorilor. Dacă judecătorul intră în scena politică și participă la dezbaterile publice - prin exprimarea de opinii asupra unor subiecte controversate, prin implicarea în dispute cu personalități ale comunității, sau prin criticarea în public a guvernului - el nu va fi văzut ca având o atitudine judiciară atunci când prezidează în instanță. De asemenea, judecătorul nu va fi văzut ca imparțial când soluționează conflicte care fie au de-a face cu subiectele despre care și-a exprimat opinia în public; fie, ceea ce este mai important, implică personalitățile sau departamentele guvernamentale pe care judecătorul le-a criticat anterior în public, în calitate de părți litigante, sau chiar de martori.

70. Ghidul neobligatoriu privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători, elaborat de Rețeaua globală de integritate judiciară (Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate) și publicat în ianuarie 2019, prevede, în măsura în care este relevant:

„5. Utilizarea rețelelor sociale de către judecători, individual, ar trebui să mențină autoritatea, integritatea, decența și demnitatea funcției lor.

6. Judecătorii ar trebui să fie conștienți și să ia în considerare aspectele practice ale formelor de exprimare și asociere în online. Este vorba de o acoperire potențial mai mare în ceea ce privește publicitatea sau amplificarea către rețele mai mari și o permanentizare a declarațiilor, precum și implicațiile potențial semnificative ale acțiunilor relativ mici și ocazionale (cum ar fi „aprecierea” – „like”) sau transmiterea în alt mod a informațiilor prezentate de către alții.

...

8. Acolo unde Principiile de Conduită Judiciară de la Bangalore și Comentariul acestora se referă la capacitatea judecătorilor de a educa publicul sau de a se angaja în comentarii publice, acestea pot include utilizarea rețelilor de socializare pe lângă alte forme de comunicare.

9. Judecătorii ar trebui să se asigure că utilizarea de către ei a rețelilor de socializare nu le afectează negativ capacitatea de a-și îndeplini sarcinile judiciare cu diligență și competență.

...

12. Judecătorii își pot folosi numele reale și pot dezvălui statutul lor judiciar pe rețelele de socializare, cu condiția ca acest lucru să nu contravină unor standarde și regulile etice existente.

...

14. Judecătorii ar trebui să țină seama de larga gamă de platforme de socializare și ar trebui să recunoască faptul că, în cazul unor platforme, poate fi benefic să își separe identitățile private de cele profesionale. Înțelegerea modului în care funcționează diversele rețele de socializare și ce tip de informații ar putea fi necesare sau adecvate pentru a fi distribuite pe diferite rețele de socializare ar putea fi teme care să intre în formarea judecătorilor.

Conținut și comportament pe social media

15. Toate principiile care există deja, referitoare la demnitatea instanțelor, imparțialitatea și echitatea judiciară se aplică în egală măsură pentru comunicările pe rețelele de socializare.

16. Judecătorii ar trebui să evite în online exprimarea punctelor de vedere sau împărtășirea informațiilor personale care pot submina independența, integritatea, eticheta, imparțialitatea care privesc sistemul judiciar, dreptul la un proces echitabil sau încrederea publicului în justiție. Același principiu se aplică judecătorilor indiferent dacă ei își dezvăluie sau nu numele real sau statutul judiciar pe rețelele de socializare.

17. Judecătorii nu ar trebui să participe la schimburi de replici pe rețelele de socializare sau prin servicii de mesagerie cu justițiabilii din procese, reprezentanții acestora sau publicul larg cu privire la cazurile pe care le judecă sau este probabil să le judece.

18. Judecătorii ar trebui să fie circumspecți în ton și limbaj și să fie profesionali și prudenți în ceea ce privește toate interacțiunile de pe toate platformele social media. Atunci când se divulgă publicului larg un element de conținut social media (cum ar fi postări, comentarii la postări, actualizări de stare, fotografii etc.), ar putea fi util să se ia în considerare impactul acestei divulgări asupra demnității judiciare. Aceași precauție se aplică atunci când este vorba de reacționarea la conținutul social media încărcat de alții.

...

25. Judecătorii ar trebui să fie conștienți de faptul că unele concepte precum „împrietenirea”, „urmărirea” etc., în contextul social media, pot avea un alt sens decât cel din utilizarea tradițională, putând fi vorba de o mai puțină intimitate și implicare. Cu toate acestea, în cazul în care gradul de interacțiune, fie online, fie altfel, devine mai personal sau mai intim, judecătorii ar trebui să respecte în continuare Principiile de Conduită Judiciară de la Bangalore și, dacă este cazul, să se abțină de la soluționarea cauzei sau să procedeze la fel ca în cazul relațiilor convenționale stabilite în offline.

26. Judecătorii ar trebui să monitorizeze periodic conturile lor din social media, trecute și prezente, și să ia măsuri pentru a revizui conținutul și relațiile, atunci când este necesar.

27. Judecătorii ar trebui să dezvolte și să aplice în mod consecvent o etichetă adecvată pentru îndepărtarea și/sau blocarea urmăritorilor/prietenilor/etc., mai ales în cazul în care dacă nu ar face asta s-ar crea în mod rezonabil o aparență de favorizare sau prejudecată.

28. Este prudent și înțelept ca judecătorii să fie atenți și să acționeze cu diligența cuvenită atunci când creează prietenii și conexiuni online și/sau acceptă cereri de prietenie online.

...

32. Judecătorii sunt sfătuiți să se familiarizeze cu politicile, regulile și setările de securitate și de confidențialitate ale platformelor social media pe care le utilizează, să le revizuiască periodic și să fie prudenți în vederea asigurării integrității și protecției personale, profesionale și instituționale.

33. Indiferent de setări, este recomandat ca judecătorii să nu facă niciun comentariu și să nu se angajeze în vreun comportament pe rețelele sociale care ar putea fi jenant sau necorespunzător dacă ar deveni public.

34. Judecătorii ar trebui să fie conștienți de riscurile și caracterul adecvat al schimbului de informații personale pe rețelele de socializare....

35. Judecătorii ar trebui să fie conștienți de faptul că modul în care sunt percepuți pe rețelele de socializare se poate baza nu numai pe utilizarea activă de către ei a rețelelor de socializare, ci și pe informațiile pe care ei le primesc și de la cine le-au primit, chiar dacă nu ei au solicitat contactul cu aceștia.

36. Indiferent dacă utilizează sau nu rețelele de socializare, judecătorii ar trebui să fie atenți la modul în care se comportă în public, deoarece pot fi făcute fotografii sau înregistrări care pot fi răspândite rapid pe rețelele de socializare.

C. Uniunea Europeană

71. În raportul său privind evoluțiile din România în materie de reformă judiciară și combaterea corupției, în contextul angajamentelor asumate de această țară în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare (MCV), publicat la 8 iunie 2021, Comisia Europeană a dedicat o secțiune noutăților privind evoluțiile în materie de reformă judiciară și combaterea corupției de la raportul MCV din octombrie 2019. Partea relevantă a raportului prevede (notele de subsol au fost omise):

„Trei legi privind justiția definesc [normele care reglementează activitatea judecătorilor și procurorilor] și organizează sistemul judiciar și [CSM]. Acestea sunt, prin urmare, esențiale pentru a asigura independența [judecătorilor și procurorilor] și buna funcționare a sistemului judiciar. Modificările aduse acestor legi privind justiția în 2018 și 2019, care sunt încă în vigoare, au avut un impact grav asupra independenței, calității și eficienței sistemului judiciar. Printre problemele majore identificate s-au numărat crearea unei secții pentru investigarea infracțiunilor penale în cadrul sistemului judiciar (SIJ), sistemul de răspundere civilă a judecătorilor și procurorilor, schemele de pensionare anticipată, accesul la profesie, precum și statutul și numirea procurorilor de rang înalt. Punerea în aplicare a legilor modificate a confirmat rapid preocupările, iar în anii care au urmat au apărut noi probleme....

În perioada de raportare, instituțiile judiciare au semnalat o reducere generală a activității Inspecției Judiciare, și anume un număr mai mic de proceduri disciplinare ex officio care să creeze îngrijorări cu privire la obiectivitate. Cu toate acestea, există în continuare cazuri în

care anchetele disciplinare și sancțiunile severe aplicate [judecătorilor și procurorilor] care au criticat eficiența și independența sistemului judiciar au suscitât îngrijorări. Întârzierile din partea Inspecției Judiciare în examinarea plângerilor sunt, de asemenea, considerate o modalitate de a menține presiunea asupra judecătorului sau procurorului atât timp cât ancheta este în curs.

72. Raportul Comisiei Europene din 22 noiembrie 2022 privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare include o secțiune referitoare la Inspekția Judiciară și la procedurile disciplinare pe care acestea le-a desfășurat în ceea ce privește judecătorii și procurorii. Partea relevantă a raportului prevede:

„În 2021 și 2022, numărul de măsuri disciplinare înregistrate de [CSM] a rămas în general stabil. Cu toate acestea, există în continuare cazuri în care anchetele disciplinare și sancțiunile impuse [judecătorilor și procurorilor] par să fi fost legate de exprimarea unor opinii critice cu privire la aspecte legate de statul de drept. Astfel de anchete au fost deschise de Inspekția Judiciară, fie din oficiu, fie la cererea [CSM]. CJUE [Curtea de Justiție a Uniunii Europene] a clarificat că independența judiciară ar putea fi subminată dacă regimul disciplinar este deturnat de la scopurile sale legitime și utilizat pentru a exercita control politic asupra deciziilor judiciare sau presiuni asupra judecătorilor. În plus față de cazurile menționate în raportul privind statul de drept din 2022, alte anchete disciplinare împotriva judecătorilor au fost percepute ca o formă de presiune și represalii pentru sentințele pronunțate, în special în cazuri de corupție la nivel înalt.

Deși în ultimii trei ani au lipsit informații publice privind cazurile disciplinare de la Inspekția Judiciară, previzibilitatea și transparența au fost sporite prin decizia [CSM] de a publica, în format anonimizat, deciziile disciplinare care au devenit definitive și încălcările codului deontologic pe un portal accesibil numai [judecătorilor și procurorilor].

Recomandarea [CMV] din 2018 [ca CSM „să numească imediat o echipă interimară pentru gestionarea Inspecției Judiciare și, în termen de trei luni, să numească, prin concurs, o nouă echipă de conducere în cadrul Inspecției”] a devenit caducă. Noua conducere a Inspecției Judiciare are acum ocazia să se asigure că anchetele disciplinare nu mai sunt utilizate ca instrument de exercitare a presiunii asupra activității judecătorilor și procurorilor, în conformitate cu jurisprudența CJUE. Comisia va continua să analizeze funcționarea în practică în cadrul rapoartelor privind statul de drept”.

D. Curtea Interamericană a Drepturilor Omului

73. În hotărârea sa în *López Lone și alții împotriva Hondurasului* ((obiecție preliminară, fond, reparații și cheltuieli), 5 octombrie 2015, seria C nr. 302), care se referea, *inter alia*, la libertatea de exprimare a patru judecători (Adan Guillermo López Lone, Luis Alonso Chévez de la Rocha, Ramón Enrique Maldonado Barrios și Tirza del Carmen Flores Lanza), care au criticat public o *lovitură de stat* împotriva președintelui Zelaya Rosales și împotriva cărora au fost inițiate proceduri disciplinare pentru declarațiile lor, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului a constatat, în unanimitate, că a existat o încălcare a dreptului lor la libertatea de exprimare în temeiul Articolului 13 (1) din Convenția americană a drepturilor omului (ACHR). Un memoriu neoficial întocmit de Secretariatul

Curții Interamericane a Drepturilor Omului a rezumat cazul după cum urmează (original în limba engleză):

”....

Articolele 23 (dreptul de a participa la guvernare), 13 (libertatea de exprimare), 15 (dreptul de întrunire) și 16 (libertatea de asociere) în raport cu articolele 1 alineatul (1) (obligația de a respecta și de a garanta drepturile) și 2 (obligația de a adopta măsuri interne) din ACHR: Curtea Interamericană a subliniat relația strânsă dintre drepturile politice, libertatea de exprimare, dreptul de întrunire și libertatea de asociere, precum și modul în care aceste drepturi, luate împreună, sunt esențiale pentru democrație. Ea a considerat că, în situații de colaps instituțional, de exemplu după o *lovitură de stat*, relația dintre aceste drepturi este și mai importantă; în special atunci când sunt exercitate împreună pentru a protesta împotriva încălcării ordinii constituționale și a democrației. Curtea [Interamericană] a observat că declarațiile sau acțiunile în favoarea democrației trebuie să beneficieze de protecția maximă posibilă și, în funcție de circumstanțe, ar putea avea un impact asupra unora sau a tuturor acestor drepturi. Dreptul de a apăra democrația face parte din dreptul de a participa la afacerile publice, care implică și exercitarea altor drepturi, precum libertatea de exprimare și dreptul de întrunire.

În hotărârea privind dreptul de a participa la viața politică, libertatea de exprimare și dreptul de întrunire al persoanelor care exercită funcții judiciare, Curtea [Interamericană] a observat că exista un consens regional cu privire la necesitatea de a restricționa participarea judecătorilor la activități politice partizane, în special având în vedere că, în unele state din regiune, orice participare la viața politică, cu excepția votului la alegeri, era interzisă în termeni mai largi. Curtea [Interamericană] a subliniat că restricționarea participării judecătorilor, în scopul protejării independenței și imparțialității acestora, era compatibilă cu ACHR. În mod similar, a remarcat că [CtEDO] a considerat că anumite restricții privind libertatea de exprimare a judecătorilor sunt necesare în toate cazurile în care autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar pot fi contestate (citând *Wille v. Liechtenstein* [GC], 28396/95, § 64, 28 octombrie 1999, Nota informativă 11; și *Kudeshkina c. Rusia*, 29492/05, § 86, 26 februarie 2009, Nota informativă 116).

Cu toate acestea, Curtea Interamericană a statuat că puterea statelor de a reglementa sau restricționa aceste drepturi nu este discreționară. Orice limitare a drepturilor consacrate în ACHR trebuie interpretată în mod restrictiv. O restricție privind participarea judecătorilor la activități politice partizane nu ar trebui să împiedice judecătorii să participe la toate discuțiile privind chestiuni politice. În acest sens, ar putea exista situații în care un judecător, în calitate de cetățean, consideră că are datoria morală de a se exprima.

În consecință, Curtea [Interamericană] a stabilit că restricțiile care limitează în mod obișnuit dreptul judecătorilor de a participa la activități politice partizane nu se aplică în situații de criză democratică gravă, cum ar fi cea din cazul de față. Ar fi contrar independenței inerente puterilor statului să se refuze judecătorilor dreptul de a se pronunța împotriva unei lovituri de stat. Mai mult, simplul fapt că au fost inițiate proceduri disciplinare împotriva judecătorilor pentru acțiunile lor împotriva *loviturii de stat* ar putea avea un efect descurajator și ar constitui astfel o restricție nejustificată a drepturilor lor.

Prin urmare, [Curtea Interamericană a considerat că] procedurile disciplinare împotriva domnilor López Lone și Chévez de la Rocha constituiau o încălcare a libertății lor de exprimare, a dreptului de întrunire și a drepturilor politice, în timp ce procedurile împotriva doamnei Flores Lanza și a domnului Barrios Maldonado constituiau o încălcare a libertății lor de exprimare și a drepturilor politice. Curtea [Interamericană] a concluzionat, de asemenea, că, din cauza îndepărtării lor din sistemul judiciar, domnul López Lone, domnul Chévez de la Rocha și doamna Flores Lanza nu mai puteau participa la AJD [Asociația Judecătorilor pentru Democrație] și, prin urmare, demiterea lor a constituit, de asemenea, o restricție nejustificată a libertății lor de asociere....”

III. DREPT COMPARAT

74. Din materialele prezentate Curții cu privire la legislația și practica din statele membre ale Consiliului Europei, și în special dintr-un sondaj realizat în 35 de state membre, se poate observa că obligația de rezervă este un principiu fundamental menit să asigure menținerea unor standarde înalte de integritate, imparțialitate și profesionalism de către judecători și procurori. Această obligație se aplică atât comportamentului lor profesional, cât și celui privat. În trei state membre, ea se aplică chiar și după demisie sau pensionare. Obligația de rezervă este consacrată în legislația a 22 de state membre și este prevăzută în coduri de conduită și de deontologie obligatorii și neobligatorii în 13 state membre. Sondajul confirmă faptul că libertatea de exprimare a judecătorilor și procurorilor este limitată de obligația lor de rezervă.

75. În ceea ce privește dezbaterea publică, 15 state membre impun judecătorilor și procurorilor să dea dovadă de reținere pentru a proteja integritatea sistemului judiciar. Două state membre adoptă o abordare relativ liberală în această privință, iar alte trei au adoptat măsuri mai restrictive. Judecătorii și procurorii sunt, în general, obligați să dea dovadă de prudență și să evite declarațiile publice care ar putea submina încrederea publicului în sistemul judiciar. Declarațiile politice sunt strict interzise în zece state membre. Cu toate acestea, douăsprezece state membre adoptă o abordare mai flexibilă în ceea ce privește libertatea academică, permițând judecătorilor să participe la activități de predare și cercetare, dar cu moderație și cu condiția să își mențină imparțialitatea și să nu divulge informații confidențiale. În 21 de state membre se descurajează declarațiile publice cu privire la cauzele pendinte.

76. Atunci când utilizează rețelele sociale, judecătorii și procurorii sunt obligați să mențină standarde înalte de profesionalism și rezervă, astfel încât să protejeze integritatea sistemului judiciar. În nouă state membre, de exemplu, având în vedere natura intrinsec publică a platformelor online, judecătorii și procurorii sunt sfătuiți să se comporte ca și cum declarațiile lor ar fi accesibile unui public larg, indiferent de setările de confidențialitate sau de publicul țintă. În șapte state membre, aceleași principii de moderație se aplică atât conturilor personale, cât și celor profesionale de pe rețelele sociale. Optsprezece state membre consideră, de asemenea, că limbajul utilizat pe aceste platforme este un factor important în respectarea standardelor judiciare, subliniind necesitatea de a evita expresiile care pot submina încrederea publicului în imparțialitatea și demnitatea sistemului judiciar.

ÎN DREPT

I. DOMENIUL DE APLICARE AL CAUZEI ÎNAINTEA MARII CAMERE

77. Conform jurisprudenței Curții, „cauza” trimisă Marii Camere este cererea astfel cum a fost declarată admisibilă de Cameră (a se vedea *Fedotova și alții împotriva Rusiei* [GC], nr. 40792/10 și alte 2, § 83, 17 ianuarie 2023, și *Communauté genevoise d’action syndicale (CGAS) împotriva Elveției* [GC], nr. 21881/20, § 78, 27 noiembrie 2023, cu referințe suplimentare).

78. Curtea observă că, în hotărârea sa din 20 februarie 2024, Camera a declarat inadmisibilă plângerea reclamantului în temeiul articolului 8 din Convenție și admisibilă numai plângerea sa în temeiul articolului 10. În consecință, cauza trimisă Marii Camere se referă la fondul plângerii în temeiul articolului 10.

II. PRESUPUSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 10 DIN CONVENȚIE

79. Reclamantul a susținut că sancțiunea disciplinară impusă de Comisia de disciplină pentru judecători din cadrul CSM la 7 mai 2019 și confirmată de Înalta Curte la 18 mai 2020 constituia o ingerință disproporționată în dreptul său la libertatea de exprimare, astfel cum este prevăzut la Articolul 10 din Convenție, care prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

A. Hotărârea Camerei

80. Într-o hotărâre din 20 februarie 2024, Camera a constatat, cu majoritate de voturi (a se vedea paragraful 5 de mai sus), că a existat o încălcare a articolului 10 din Convenție. Ea a recunoscut că judecătorii și procurorii au o obligație de rezervă și că reclamantul făcuse remarcă în cauză pe pagina sa de Facebook, care era deschisă și accesibilă publicului larg. Cu toate acestea, ea a constatat că autoritățile judiciare naționale nu au evaluat diferitele interese în joc în conformitate cu criteriile stabilite în jurisprudența Curții și nici nu au analizat în mod corespunzător dacă ingerința era necesară. Ele s-au limitat la a evalua modul în care reclamantul s-a exprimat, fără a examina expresiile pe care le-a utilizat în contextul unei dezbateri pe o temă de interes public.

81. În ceea ce privește primul mesaj al reclamantului, Camera a examinat observațiile sale în context și a constatat că acestea constituiau judecăți de valoare cu privire la o chestiune de interes public, referitoare la separarea puterilor și la necesitatea de a păstra independența instituțiilor unui stat democratic. În ceea ce privește al doilea mesaj în cauză, Camera a considerat că observațiile reclamantului se înscriau în contextul unei dezbateri pe o temă de interes public, întrucât se refereau la reforme legislative privind sistemul judiciar. Orice ingerință în libertatea de a transmite sau de a primi informații ar fi trebuit, prin urmare, să fie supusă unui control strict, având în vedere marja de apreciere restrânsă acordată autorităților statului pârât. Camera a observat în continuare că, prin utilizarea expresiei „un procuror cu sânge în instalație”, reclamantul lăuda curajul manifestat de un procuror care exprimase critici publice cu privire la chestiuni de interes public legate de sistemul judiciar și că observațiile sale nu aveau caracter denigrator.

82. În ceea ce privește sancțiunea, Camera a observat că aceasta nu era cea mai puțin severă și că nu fuseseră prezentate motive suficiente pentru a stabili că demnitatea și onoarea funcției judiciare fuseseră lezate. De asemenea, a observat că sancțiunea a avut un efect descurajator, în sensul că a descurajat nu numai reclamantul însuși, ci și alți judecători să participe în viitor la dezbateri publice pe teme legate de separarea puterilor în stat sau de reformele legislative care vizează instanțele și, în general, pe teme legate de independența sistemului judiciar. Judecătorul Rădulețu a exprimat o opinie concurentă, iar judecătorii Kucsko-Stadlmayer, Eicke și Bormann au exprimat o opinie separată comună.

B. Observațiile părților

1. Reclamantul

83. Reclamantul a precizat de la început că, pe lângă activitatea sa de judecător, a fost membru al CSM și era cunoscut în țara sa de mai mulți ani ca o persoană foarte activă în domeniul educației juridice și ca autor al unei serii de publicații privind independența sistemului judiciar, imparțialitatea judiciară și deontologia judecătorilor și procurorilor. El a explicat că a ținut cursuri pentru publicul larg și, ocazional, pentru jurnaliști, despre funcționarea sistemului juridic, statul de drept și drepturile omului, și a declarat că a format aproximativ 500 de persoane pentru ca și acestea să poată transmite mai departe aceste cunoștințe juridice. El a mai susținut că se bucura de un anumit renume în mass-media și în general în țară, indicând că în prezent avea aproximativ 100 000 de urmăritori pe Facebook.

84. Reclamantul a mai afirmat că contextul național din perioada care a precedat postările în cauză a fost caracterizat de factori precum controversa privind modificarea legislației în materie de justiție, care a fost comentată atât la nivel național cât și la nivel european, și dezbaterea publică privind numirea unui nou șef al Statului Major al Armatei, care a evidențiat pericolele unei dispute politice.

85. În opinia reclamantului, ingerința în dreptul său la libertatea de exprimare în cazul de față nu era previzibilă. El a făcut referire în acest sens la formularea „orice comportament care lezează onoarea, integritatea profesională sau imaginea sistemului judiciar” utilizată la articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004 (a se vedea paragraful 43

de mai sus) și la formularea „orice act care poate submina [...] demnitatea în exercitarea [...] atribuțiilor” (a se vedea paragraful 45 de mai sus) utilizată în Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor. El a susținut că aceste dispoziții nu permiteau o distincție clară între faptele și acțiunile care ar putea încălca Codul deontologic, care stabilea norme deontologice, și faptele și acțiunile care ar putea da naștere la proceduri disciplinare. El a subliniat că autoritățile judiciare interne utilizau ambele formulări împreună, așa cum au făcut în cazul de față. Potrivit reclamantului, obligația de rezervă era, de fapt, rezultatul unei evoluții a jurisprudenței care, în opinia sa, nu îndeplinea cerința de previzibilitate. El a criticat, de asemenea, dispozițiile menționate mai sus ca fiind foarte vagi și, prin urmare, susceptibile de a fi aplicate oricărui judecător sau procuror în orice domeniu, fie el privat sau profesional. În plus, el a susținut că nu existau dispoziții legale previzibile privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători și procurori, în afară de interdicția de a discuta cazuri pendinte pe astfel de forumuri (a se vedea paragraful 43 de mai sus).

86. Reclamantul a făcut referire la mai multe decizii ale Inspecției Judiciare de a întrerupe procedurile în cazuri în care judecătorii și procurorii și-au exprimat opiniile în mod public și au făcut obiectul unor anchete disciplinare (a se vedea paragrafele 54-56 de mai sus). Aceste decizii, a afirmat el, susțineau argumentul că autoritățile naționale se bucurau de putere discreționară în a decide ce tip de exprimare era acoperit de articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004.

87. În ceea ce privește proporționalitatea ingerinței, reclamantul a susținut că cele două postări în cauză se refereau la chestiuni de interes public, ceea ce înseamnă că autoritățile ar trebui să aibă o marjă de apreciere restrânsă. În ceea ce privește primul său mesaj, el a afirmat că prelungirea mandatului șefului Statului Major al Armatei dăduse naștere la dezbateri considerabile în mass-media cu mult înainte de a-și publica mesajul. În opinia sa, mesajul se referea la respectarea statului de drept. În acest sens, el a făcut referire la paragraful 31 din Comentariul la Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară și la contextul descris mai sus (a se vedea paragraful 84 de mai sus). Fără a contesta faptul că avea datoria de a da dovadă de rezervă, reclamantul a susținut că a acționat fără părtinire, pentru a evidenția pericolele influenței politice asupra funcționării instituțiilor fundamentale ale statului și necesitatea respectării Constituției, în special în ceea ce privește principiul separării puterilor într-un stat democratic. Intenția sa a fost de a le cere cititorilor să-și imagineze că, într-o zi, armata ar fi fost mobilizată pe străzi împotriva voinței poporului, sub pretextul apărării democrației.

88. În plus, reclamantul a susținut că procedura judiciară inițiată la 14 ianuarie 2019 – adică după ce a publicat mesajul său – prin care se solicita suspendarea efectelor decretului de prelungire a mandatului șefului Statului Major al Armatei se referea doar la aspecte procedurale, nu la problemele abordate în postarea sa. Mai mult, el a susținut că, datorita renumelui său, a reprezentat „vocea sistemului judiciar” în postarea sa și, prin urmare, autoritățile naționale aveau o marjă de apreciere restrânsă. El a susținut, de asemenea, că sancțiunea care i-a fost aplicată nu era cea mai puțin severă opțiune și că a fost înregistrată permanent în dosarul său de personal. În opinia sa, aceasta a avut astfel un efect descurajator asupra judecătorilor sau procurorilor care doreau să-și exprime public opiniile.

89. În ceea ce privește expresia „sânge în instalație”, a cărei utilizare în a doua sa postare a fost criticată de autoritățile naționale, reclamantul a susținut că sensul pe care dorea să-l transmită putea fi redat corect numai în limba română. El a contestat argumentul guvernului potrivit căruia expresia era utilizată de persoane fără studii, afirmând că era folosită destul de des de români pentru a lăuda curajul cuiva și că era utilizată de bloggeri, politicieni și funcționari publici. În sprijinul argumentului său, el a prezentat 23 de articole de presă în care expresia în cauză fusese utilizată, de exemplu, de un ministru pentru a se referi la polițiștii care nu promovaseră un examen profesional, de jurnaliști pentru a lăuda curajul unui atlet sau pentru a critica un fost judecător, de bloggeri cu referire la judecătorii care nu dispuseseră arestarea unui inculpat, precum și într-o campanie de donare de sânge. Reclamantul a reafirmat că a utilizat expresia în cauză pentru a sublinia curajul procurorului C.S., care a îndrăznit să critice politicienii pentru modificarea legislației în materie de justiție.

90. Reclamantul a concluzionat, pe baza celor de mai sus, că motivele invocate de autoritățile judiciare naționale pentru a-l sancționa nu erau nici relevante, nici suficiente.

2. Guvernul

91. Guvernul a recunoscut că a existat o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. A susținut însă că ingerința în cauză era prevăzută de lege, urmărea scopuri legitime și era necesară într-o societate democratică.

92. În opinia sa, temeiul juridic al sancțiunii disciplinare aplicate reclamantului era accesibil și previzibil. În acest sens, s-a referit la hotărârea din *Eminağaoğlu împotriva Turciei* (nr. 76521/12, § 130, 9 martie 2021), susținând că aceasta se referea la o situație similară reglementată de dispoziții legale comparabile și că în acea cauză Curtea a pornit de la premisa că ingerința în cauză era prevăzută de lege. Guvernul a susținut că Articolul 99 (a) din Legea nr. 303/2004 se referă la respectarea obligației de rezervă și că jurisprudența relevantă în acest sens era accesibilă reclamantului pe site-urile web respective ale Înaltei Curți, ale CSM și ale Inspecției Judiciare, precum și pe portalul online de jurisprudență al instanțelor române. De asemenea, a făcut referire la hotărârea Curții Constituționale din 21 mai 2019 (a se vedea paragraful 49 de mai sus) și la exemple de hotărâri judecătorești interne considerate cele mai relevante pentru prezenta cauză (a se vedea paragrafele 50-53 de mai sus).

93. În plus, referindu-se la hotărârea din cauza *Panioglu împotriva României* (nr. 33794/14, § 119, 8 decembrie 2020), Guvernul a solicitat Curții să țină seama de circumstanțele personale ale reclamantului – și anume, faptul că acesta fusese judecător, tradusese Principiile de la Bangalore în limba română, fusese formator în domeniul juridic, în special instructor la Institutul Național al Magistraturii, și fost membru al CSM, și că fusese, de asemenea, obiectul altor anchete disciplinare. Prin urmare, el era în măsură să prevadă consecințele disciplinare atât ale remarcilor sale, cât și ale utilizării unor expresii vulgare în mesajele sale.

94. Guvernul a subliniat, de asemenea, că legislația aplicată în prezenta cauză a fost abrogată între timp și că fapta disciplinară în cauză nu a fost inclusă în legislația actuală. Acesta a precizat că legislația actuală se referă, totuși, la obligația judecătorilor și procurorilor de a respecta Codul deontologic relevant, care interzice comportamentul care

ar putea submina demnitatea acestora în exercitarea funcțiilor lor (a se vedea paragraful 44 de mai sus).

95. În ceea ce privește scopul urmărit de ingerință, Guvernul a susținut că aceasta urmărea cel puțin un scop legitim în sensul articolului 10 din Convenție, și anume menținerea autorității și imparțialității sistemului judiciar.

96. În ceea ce privește necesitatea ingerinței și contextul în care au fost făcute remarcile în cauză, Guvernul a susținut că autoritățile judiciare naționale au aplicat în mod corect sancțiunea disciplinară prevăzută de lege, după ce au pus în balanță dreptul reclamantului la libertatea de exprimare și obligația sa de rezervă.

97. În ceea ce privește primul mesaj, care a fost postat de reclamant la 9 ianuarie 2019, Guvernul a susținut că acesta nu se referea la funcționarea sistemului judiciar, ci mai degrabă la un conflict instituțional între două autorități publice (Ministerul Apărării și Președinția) cu privire la prelungirea mandatului șefului Statului Major al Armatei – o chestiune care, potrivit acestora, ar fi putut fi adusă în fața instanțelor. Guvernul a susținut că disputa era o chestiune politică, deoarece viza doi reprezentanți ai unor partide politice diferite, subliniind în acest sens că Recomandarea nr. 5 din Avizul nr. 25 (2022) al CCJE (a se vedea paragraful 64 de mai sus) interzicea judecătorilor și procurorilor să își exprime opiniile cu privire la astfel de chestiuni. Guvernul a mai afirmat că mesajul în cauză făcea referire la controlul politic asupra armatei, subliniind că acesta putea fi citit de cei 50 000 de urmăritori ai reclamantului pe Facebook și că fusese citat și discutat de o mare parte a mass-media.

98. Potrivit Guvernului, mesajul în cauză echivala cu un apel simbolic la arme pentru a apăra democrația. Acesta a susținut, de asemenea, că reclamantul și-a exprimat opiniile cu privire la o chestiune care era deja subiectul unei dezbateri publice privind contestarea în justiție a unui decret prezidențial, ceea ce înseamnă că problema era pendinte sau ar fi putut fi adusă în fața instanțelor. În opinia Guvernului, acțiunile sale au încălcat atât principiile 2.4 și 4.6 din Principiile de la Bangalore (a se vedea paragraful 69 de mai sus), cât și paragraful 15 din Avizul nr. 25 (2022) al CCJE (a se vedea paragraful 64 de mai sus). În plus, reclamantul a făcut remarci provocatoare și, în orice caz, modul în care s-a exprimat și consecințele mesajului său au depășit limitele libertății sale de exprimare. Potrivit Guvernului, reclamantul ar fi trebuit să dea dovadă de prudență și să prevadă consecințele mesajului său, în special având în vedere statutul său de „influencer” cu un număr mare de urmăritori pe Facebook.

99. În ceea ce privește al doilea mesaj, care a fost postat la 10 ianuarie 2019, Guvernul a susținut că traducerea expresiei „*sânge în instalație*” prin „a avea sânge în vene” era inexactă, deoarece nu reflecta grosolănia expresiei românești utilizate de reclamant. O traducere mai apropiată, au susținut aceștia, ar fi expresia în limba engleză „to have balls”. A acceptat că mesajul în cauză se referea la funcționarea sistemului de justiție, dar a susținut că autoritățile judiciare interne au impus o sancțiune reclamantului – care, în opinia lor, își propunea să fie un influencer în domeniul justiției – numai pentru că a folosit acea expresie grosolană și vulgară. Guvernul a subliniat că autoritățile judiciare naționale erau mai în măsură decât Curtea să evalueze caracterul grosolan al expresiei în cauză și beneficiau de o marjă de apreciere în această privință, făcând referire la paragrafele 72 și

73 din Avizul nr. 25 (2022) al CCJE (a se vedea paragraful 64 de mai sus) și la paragraful 18 din Ghidul neobligatoriu privind utilizarea rețelelor sociale de către judecători (a se vedea paragraful 70 de mai sus). Guvernul a susținut în acest sens că opinia separată comună anexată la hotărârea Camerei susținea poziția sa.

100. În ceea ce privește proporționalitatea ingerinței, Guvernul a susținut că reclamantul a primit a doua sancțiune ca severitate și că aceasta nu a avut un efect descurajator asupra altor judecători și procurori care doreau să-și exprime opiniile în limitele permise de libertatea lor de exprimare și de responsabilitățile lor. În acest sens, Guvernul a făcut referire la patru hotărâri judecătorești ulterioare în care nu s-au aplicat sancțiuni judecătorilor sau procurorilor în cauză pentru, respectiv, publicarea unui studiu privind sistemul judiciar, publicarea unui articol privind „asediul asupra sistemului judiciar”, semnarea unei scrisori de protest împotriva modificării legislației privind justiția și declarații publice privind aspecte legate de sistemul judiciar. În opinia Guvernului, sancțiunea disciplinară impusă în prezenta cauză a fost susținută de o argumentație detaliată și a fost stabilită după evaluarea intereselor în joc. Potrivit Guvernului, nu a existat, prin urmare, nicio încălcare a articolului 10 din Convenție.

3. *Observațiile terților*

(a) Forumul Judecătorilor din România

101. Intervenientul terț a susținut că modificările succesive ale legilor care reglementează funcționarea sistemului judiciar au avut efecte negative asupra independenței judiciare, în special prin creșterea ingerinței executivului în sistemul judiciar. Aceste modificări au atras critici din partea mai multor organizații internaționale, asociații și profesioniști din domeniul juridic care își desfășoară activitatea în România.

102. Acesta a explicat că România a adoptat o abordare foarte restrictivă în ceea ce privește libertatea de exprimare a judecătorilor, în special în legătură cu activitățile politice. Legislația națională care impunea aceste restricții nu era suficient de previzibilă, deoarece lăsa prea mult loc de interpretare și făcea posibilă calificarea oricărui comportament al unui judecător ca fiind ilegal. Potrivit Forumului Judecătorilor din România, nu exista o definiție clară care să ghideze judecătorii și procurorii în ceea ce privește termenii „onoare”, „integritate” și „imaginea sistemului judiciar” sau o jurisprudență stabilită sau o practică consacrată a Inspecției Judiciare care să îi ajute să evalueze dacă sunt pasibili de a primi o sancțiune disciplinară în temeiul articolului 99 (a) din Legea nr. 303/2004. Ca urmare, din 2018 au fost efectuate numeroase anchete împotriva judecătorilor și procurorilor, dintre care unii ocupau funcții de conducere.

103. Intervenientul terț a susținut că, la 23 decembrie 2021, aproximativ 500 de judecători și procurori români au semnat o scrisoare deschisă adresată CSM și Ministrului Justiției, în care solicitau abrogarea dispoziției menționate mai sus, deoarece aceasta nu permitea identificarea tipului de comportament care ar aduce atingere onoarei și integrității profesionale. Dispoziția legală în cauză a fost ulterior abrogată (a se vedea paragraful 44 de mai sus). Comisia Europeană, în raportul său către Parlamentul European și Consiliu din 8 iunie 2021, a semnalat de asemenea îngrijorări cu privire la cazurile în care au fost inițiate anchete disciplinare și au fost impuse sancțiuni severe judecătorilor și procurorilor

care au criticat eficiența și independența sistemului judiciar (a se vedea paragraful 71 de mai sus). În plus, făcând referire la hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) din 11 mai 2023 în cauza *Inspekția judiciară* (C-817/21, EU:C:2023:391) și la raportul Comisiei Europene către Parlamentul European și Consiliu din 22 noiembrie 2022 (a se vedea paragraful 72 de mai sus), intervenientul terț a indicat că anumite proceduri disciplinare inițiate împotriva judecătorilor și procurorilor de către Inspekția Judiciară, adesea din proprie inițiativă, au fost considerate o formă de presiune asupra activității judiciare sau chiar de control politic asupra acesteia.

104. Forumul Judecătorilor a subliniat faptul că societatea românească a fost anterior guvernată de un regim totalitar, afirmând că atitudinile civice nu erau încă pe deplin dezvoltate și că opinia publică nu se opunea rapid deciziilor care puteau submina statul de drept sau independența sistemului judiciar. În opinia terțului intervenient, necesitatea de a respecta dreptul judecătorilor la libertatea de exprimare era cu atât mai importantă în acest context. Prin urmare, orice limitare a acestui drept trebuia să fie clar justificată și trebuia să existe o legătură clară între activitatea interzisă și capacitatea unui judecător de a-și îndeplini atribuțiile în mod imparțial. În acest sens, intervenientul terț a subliniat că judecătorii erau și ei membri ai societății și nu puteau fi obligați să trăiască într-o bulă, deconectați de realitățile sociale.

(b) Media Defence

105. Intervenientul terț, subliniind rolul presei de a transmite publicului informații cu privire la chestiuni de interes public, pe care publicul are dreptul să le primească, a susținut că judecătorii, datorită expertizei lor, constituie o sursă importantă de informații pentru jurnaliști atunci când este vorba de subiecte complexe sau tehnice. Deși judecătorii trebuie să își respecte obligația de rezervă, nu ar trebui să li se interzică participarea la discuții cu membrii presei pe teme de interes public, cu scopul de a informa publicul și de a-l sensibiliza. În opinia terțului intervenient, restricțiile privind libertatea de exprimare a judecătorilor ar putea afecta capacitatea jurnaliștilor de a accesa anumite informații și, prin urmare, ar trebui să fie supuse unui control atent din partea Curții. În acest sens, Media Defence a făcut referire la Recomandările nr. 1 și 2 din Avizul nr. 25 (2022) al CCJE (a se vedea paragraful 64 de mai sus) și la observațiile Comisiei Internaționale a Juriștilor adresate Raportorului special al ONU privind independența judecătorilor și avocaților, care încurajau judecătorii să interacționeze cu publicul.

106. Intervenientul terț a subliniat că orice restricții privind libertatea de exprimare a judecătorilor ar trebui să aibă un temei juridic clar, precis și previzibil în mod rezonabil. În special, cadrul juridic ar trebui să indice sfera de aplicare a puterii discreționare conferite autorităților statale relevante și modul de exercitare a acesteia, ținând seama de obiectivul legitim urmărit, pentru a permite judecătorilor să își reglementeze comportamentul în consecință.

107. Deși a luat act de diferențele dintre prezenta cauză și *Baka împotriva Ungariei* ([GC], nr. 20261/12, 23 iunie 2016) și *Žurek împotriva Poloniei* (nr. 39650/18, 16 iunie 2022), intervenientul terț a susținut că, și în cazul în care judecătorii nu ocupau funcții de rang înalt în cadrul sistemului judiciar, autorităților statului ar trebui să li se acorde doar o marjă restrânsă de apreciere în ceea ce privește restricțiile aduse dreptului la libertatea

de exprimare în chestiuni de interes public, cum ar fi cele legate de statul de drept și democrație. Intervenientul terț a făcut referire, de asemenea, la raportul Raportorului special privind independența judecătorilor și avocaților către Consiliul pentru Drepturile Omului (a se vedea paragraful 68 de mai sus) și la documentele relevante ale Consiliului Europei (a se vedea paragrafele 60-65 de mai sus). Simplul fapt că anumite chestiuni ar putea avea implicații politice nu ar trebui să împiedice judecătorii să își exercite dreptul la libertatea de exprimare.

108. În opinia Media Defence, întrebarea decisivă pentru a determina măsura în care libertatea de exprimare a judecătorilor ar trebui protejată era dacă aceasta contribuia la o dezbatere pe o chestiune de interes public. În plus, factorii care trebuie luați în considerare în găsirea echilibrului între interesele în joc ar trebui să fie natura conținutului și tonul utilizat, contextul, metoda de raportare și sancțiunea impusă.

(c) Asociația Magistraților din România (AMR), Asociația Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului (AJADO), Transparency International România (TI-Ro) și Fundația pentru Apărarea Cetățenilor împotriva Abuzurilor Statului (FACIAS)

109. Aceste organizații au susținut mai întâi că, în temeiul instrumentelor internaționale, judecătorii trebuie să-și exercite libertatea de exprimare cu prudență și moderație, atât pentru a-și păstra independența și aparența de imparțialitate, cât și pentru a asigura încrederea societății în sistemul de justiție și în organele judiciare. Articolul 10 § 2 din Convenție, în special, prevede în mod expres că pot fi impuse restricții asupra dreptului la libertatea de exprimare pentru a menține autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar.

110. Organizațiile au mai susținut că libertatea de exprimare a judecătorilor era reglementată de un ansamblu de norme consolidate la nivel internațional, în special la nivelul Consiliului Europei și al Uniunii Europene. Conceptele precum cele din legislația română relevantă nu puteau, în principiu, să fie considerate imprevizibile, întrucât legea urmărea să protejeze autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar și se adresa profesioniștilor care erau instruiți să aplice și să interpreteze textele juridice.

111. Potrivit organizațiilor, libertatea de exprimare a judecătorilor și procurorilor ar trebui limitată în cazul discursurilor publice cu conotații politice care nu au legătură cu funcționarea sistemului judiciar. În astfel de circumstanțe, ar trebui să se acorde prioritate obligației de rezervă, pentru a proteja autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar. În plus, nu exista o abordare uniformă a problemei în cauză în rândul statelor membre ale Consiliului Europei. Autoritățile naționale din aceste state ar trebui, prin urmare, să beneficieze de o marjă largă de apreciere în determinarea gradului de implicare în politică al judecătorilor și procurorilor. În plus, având în vedere istoria recentă a statelor din Europa de Est, organizațiile considerau că era imperativ să se consolideze conștientizarea publică cu privire la principiul separării puterilor și la imparțialitatea și independența sistemului judiciar. Acest lucru ar justifica limitarea libertății de exprimare a judecătorilor și procurorilor în sfera politică.

112. Organizațiile au mai susținut că declarațiile publice ale judecătorilor cu privire la chestiuni potențial controversate, chiar și de interes public general, nu pot fi protejate

de libertatea de exprimare în cazurile în care acestea conțin implicit soluția „preferabilă” pentru astfel de dispute, deoarece, în opinia lor, este în joc imparțialitatea sistemului judiciar.

113. În cele din urmă, acestea au susținut că limitarea libertății de exprimare a judecătorilor în cazul discursurilor publice în care se utilizează termeni necorespunzători este permisă de standardele internaționale. Ele au adăugat că autoritățile naționale sunt mai în măsură să evalueze natura potențial necorespunzătoare a termenilor utilizați. Potrivit organizațiilor, dificultățile de interpretare și înțelegere pe care le ridică traducerea anumitor expresii constituie un argument puternic în favoarea acordării autorităților naționale a unei largi marje de apreciere.

(d) CEU Democracy Institute, Rule of Law Clinic

114. Pe baza unui studiu privind sistemele juridice naționale și dreptul Uniunii Europene, intervenientul terț a susținut că există trei aspecte cheie în ceea ce privește libertatea de exprimare a judecătorilor și procurorilor. În primul rând, era general acceptat faptul că judecătorii și procurorii pot fi supuși unei obligații sporite de rezervă, inclusiv atunci când se exprimă pe rețelele de socializare, pentru a proteja autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar, dar obligația de rezervă nu poate fi interpretată ca interzicând declarațiile publice individuale sau colective. În al doilea rând, în situații de criză a statului de drept, această obligație „sporită” de rezervă este înlocuită de o libertate „sporită” de exprimare pentru judecători, deoarece astfel de situații justifică obligația judecătorilor și procurorilor de a se exprima în apărarea statului de drept, inclusiv în moduri care ar putea încălca obligația lor de rezervă. În cele din urmă, CJUE nu a avut încă de judecat cauze privind limitele libertății de exprimare a judecătorilor și procurorilor în astfel de situații, dar a ținut totuși seama de un astfel de factor contextual în cauze recente, atunci când a evaluat conformitatea măsurilor naționale cu dreptul UE (în special în cazul Poloniei și României).

115. În plus, intervenientul terț a făcut referire la normele aplicabile judecătorilor și procurorilor francezi, ale căror principii de bază au fost recent rezumate de Consiliul Superior al Magistraturii din Franța (*Conseil supérieur de la magistrature*) într-un Avis din 13 decembrie 2023 adresat ministrului francez al justiției. Conform acestui Avis, îndatoririle judecătorilor și procurorilor sunt supuse unei interpretări stricte atunci când acești profesioniști își exprimă opiniile cu privire la activitățile judiciare proprii sau ale colegilor lor în exercitarea funcțiilor lor, dar li se acorda o mai mare libertate în afara acestui context, cu condiția să își respecte obligația de rezervă. În acest sens, judecătorii și procurorii trebuie să respecte obligațiile deontologice atunci când își exercită drepturile acordate tuturor cetățenilor, în special atunci când utilizează rețelele sociale și fac declarații cu privire la profesia lor, situație care le impune să fie deosebit de vigilenți și să nu fie grosolani, virulenți sau neglijenți. În sistemul francez, obligația de rezervă nu exclude declarațiile publice individuale sau colective. În plus, obligația judecătorilor de a se pronunța în apărarea statului de drept și a independenței judiciare atunci când aceste valori sunt amenințate este un principiu recunoscut de mai mulți președinți ai Curții și de președintele CJUE.

116. Intervenientul terț a făcut referire și la dreptul Uniunii, în special la Codul

de conduită al membrilor și foștilor membri ai Curții de Justiție a Uniunii Europene (C2021/397/01), care prevede că judecătorii sunt obligați să își îndeplinească atribuțiile cu deplină independență, integritate, demnitate și imparțialitate, cu loialitate și rezervă, și să acționeze într-un mod care să nu afecteze negativ percepția publică asupra imparțialității lor. În afara instituției lor, judecătorii sunt obligați să se abțină de la orice declarații care ar putea dăuna reputației lor și să acționeze și să se exprime cu reținerea pe care o impunea funcția lor. În ceea ce privește jurisprudența CJUE, intervenientul terț a făcut referire la hotărârea *Connolly* (CJEC, 6 martie 2001, C-274/99 P, EU:C:2001:127) și a afirmat că aceasta a fost recent citată în cauza *Real Madrid* (CJUE, 4 octombrie 2024, C-633/22, *Real Madrid Club de Fútbol*, EU:C:2024:843, paragrafele 45-53). În opinia sa, această cauză a confirmat că, atât în temeiul dreptului UE, cât și al dreptului convențional, acțiunile judiciare și disciplinare împotriva judecătorilor și procurorilor pentru declarații publice privind chestiuni de interes public în afara sferei profesionale sunt rareori justificate, în special în cazul în care acești judecători sau procurori se exprimau în apărarea statului de drept în contextul unei crize democratice. În plus, juriștii au subliniat importanța pe care CJUE o acordă utilizării unei abordări contextuale în cauzele privind încălcarea statului de drept. CJUE a examinat mai multe cauze privind independența judiciară în România, în care a analizat măsuri care ridicau problema compatibilității anumitor practici cu principiile statului de drept și cu primatul dreptului UE. În cele din urmă, mai multe articole juridice publicate de cercetători români între 2022 și 2024 au semnalat presiunile și abuzurile de putere la care au fost supuși judecătorii și procurorii români începând din 2017. Mai mult, această situație a fost confirmată de Departamentul de Stat al Statelor Unite într-un raport din 2023 privind practicile în materie de drepturile omului în România.